

Maahanmuuttajanaisten ja erityisryhmien vesiliikuntamahdollisuuksien edistäminen

2021-2022

Hankeraportti

Riitta Latvio
riitta.latvio@fimu.fi

Sisällys

JOHDANTO.....	2
1. Kysely ja haastattelut naisten eriytettyjen vesiliikuntavuorojen ja -ryhmien kunnallisille järjestäjille (2021).....	5
Kysely burkinin käytöstä ja naisten vuoroista uimahalleille.....	5
Naisten eriytettyjen vesiliikuntavuorojen järjestäjien haastattelut.....	11
Naisten vuorot puolesta ja vastaan.....	13
2. Naisten vuoroilla kävijöiltä haastatteluun kerätty palaute (2022).....	15
1. Palautteen keruusta	15
2. Naisten taustat	15
3. Uintivuorot	16
3. Hankkeen kokemukset ja tulokset.....	19
I Vesiliikunnan ammattilaisten koulutukset	19
II Vuorojen/liikuntatoiminnan järjestäminen.....	20
III Maakunnallinen vaikuttaminen.....	21
HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ NAISTEN ERIYTETYN VESILIIKUNNAN TOTEUTTAMISEEN	23
Yksityisyyden suoja, turvallinen tila ja muu turvallisuus	23
Käyttäjien osallistaminen toimintaan.....	24
Käyttäjien tavoittaminen ja neuvonta	25
Käyttäjien sitouttaminen	27
Yhteistyö	27
ESIMERKKEJÄ ERI PAIKKAKUNNILTA.....	29
YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	32
KIRJALLISUUS JA LIITTEET	34

JOHDANTO

Hankkeen fokus – yhdenvertaisten vesiliikuntamahdollisuuksien edistäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuoden 2020 joulukuussa FIMU ry:lle kaksivuotisen avustuksen liikunnan kansalaistoiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämishankkeeseen, jolla on edistetty miesten katseilta suojassa tapahtuvia vesiliikuntamahdollisuuksia naisille valtakunnallisesti.

Suomen Monikulttuurisen Liikuntaliiton erityisenä kohderyhmänä Pinnalla-hankkeessa on ollut maahanmuuttajataustaiset naiset ja heidän osallisuutensa vesiliikunnassa¹. Eri kulttuurien säädyllisyyskäsitteet voivat estää naisia ja tyttöjä harrastamasta liikuntaa vartalon ja sen muodot paljastavassa asussa uimahallien yleisvuoroilla. Koulua käyvistä tytöistä kaikki eivät perheen arvojen vuoksi pysty osallistumaan koulun uimaopetukseen ja ovat vaarassa jäädä ilman uimataittoa. Osa tytöistä ja naisista on valmiita uimaan yleisillä vuoroilla *burkinissa*, koko vartalon peittämässä uima-asussa, mutta niiden käyttöä ei vielä kaikissa uimahalleissa sallita.

Eriytettyä uimaopetusta ja vesiliikuntamahdollisuuksia tarvitsevat etnisperäisten vähemmistöjen lisäksi väestön enemmistöön kuuluvat, uintirauhaa kaipaavat naiset, joita esimerkiksi kosmeettinen haitta tai vamma, ulkonäköpaineet, trauma tai kehonhäpeä voivat estää lähtemästä uimaan yleisille vuoroille.

Hankkeen tavoitteet voidaan perustella liikunnan terveystavoitteilla:

- Maahanmuuttajien liikunta-aktiivisuus on Suomessa valtaväestöön verrattuna heikompaa
- Fyysisen toimintakyvyn ongelmat erityisesti liikkumisessa ovat huomattavan yleisiä ulkomaalaistaustaisessa väestössä
- Terveystietäjien yleisyys korostuu niissä maaryhmissä, joissa maahan muuttaminen on yleistä pakolaisuuden vuoksi (sosioekonominen tilanne)
- Ulkomaalaistaustaiset naiset liikkuvat miehiäkin vähemmän
- Vapaa-ajan liikunta vähäisintä naisilla, joiden lähtömaa on Lähi-idässä tai Afrikassa.²

Liikuntaan aktivoiminen ja kansanterveydellisten lisäksi hanke on tarpeen myös, jotta vesiliikunnasta pystytään nauttimaan sekä uimahallissa että luonnon vesien äärellä turvallisesti.³

Hankkeen tavoitteet - tiedonkeruu, naisten uintivuorojen lisääminen ja burkinikäytön edistäminen

Hankkeen yhtenä lähtökohdaksi oli selvittää koko maassa vain naisille tarkoitettujen uintivuorojen tarjontaa sekä burkinin käyttömahdollisuutta uimahalleissa⁴, jotta

- kykenisimme FIMUssa tiedottamaan palveluista valtakunnallisesti ja
- saisimme kerättyä tietoa siitä, miten naisille eriytettyjä vuoroja on saatu järjestymään, minkälaisia esteitä ja haasteita vuorojen järjestämiselle on sekä miten niitä on kyetty ratkaisemaan.

---

¹ Eriytettyjä vesiliikuntapalveluja tarvitsee vain osa maahanmuuttajista, siinä mielessä maahanmuuttaja- tai ulkomaalaistaustaiset naiset -termin käyttö on hankkeessa problemaattista. Ylipäätään tavoite on siirtyä pois näiden termien käytöstä, koska osa henkilöistä on jo kolmannen polven suomalaisia. Lisäksi on hyvä huomata, että eriytettyjä palveluita saattavat tarvita myös islamiin kääntyneet suomalaiset ja heidän lapsensa.

² Marttila 2023. Marttila esimerkiksi toteaa: Helsingin kaupungin liikuntapalveluiden tehtävästä huolimatta peruspalvelutarjonnalla tavoitetaan erittäin niukasti ulkomaalaistaustaista väestöä."

³ Suomessa lapset totutetaan veteen jo aivan pienestä alkaen ja uimataito periytyy vanhemmilta lapsille. Jos maahanmuuttajilla ei lähtömaistaan ole aiempaa kokemusta luonnon vesistä tai uima-altaista, heillä ei myöskään ole kykyä arvioida vesielementtiin liittyviä riskejä.

⁴ Burkinin käytön suhteen pystyimme osin tukeutumaan Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton uimahallibarometri-kyselyihin, joissa on viime vuosina kysytty asiasta.

Tiedonkeruun lisäksi hankkeessa on edistetty vesiliikuntamahdollisuuksia maahanmuuttaja(taustaisille) naisille, joille perinteinen suomalainen uimahallikulttuuri on vieras ja jotka sen vuoksi ovat jäämässä tai jääneet ilman mahdollisuutta harrastaa ja nauttia vedessä liikkumisesta. Tarve naisille eriytettyjen palvelujen lisäämiselle on varsinkin pääkaupunkiseudulla huutava – muualla Suomessa palveluita ei ole välttämättä koskaan päästy edes kokeilemaan.

Hanke sisälsi kaksi osakokonaisuutta:

1. kartoituksen julkisten liikuntapalveluiden tarjoamasta, eritaustaisille naisille soveltuvasta, vain naisille eriytetystä vesiliikunnasta ja burkinin käyttömahdollisuudesta sekä työskentelyn näiden palveluiden lisäämiseksi ja
2. järjestökentän edellytysten parantamisen naisille eriytettyjen vesiliikuntapalveluiden tarjoamiseen, esimerkiksi yksityisissä altaissa⁵.

Hankkeessa on neuvoteltu naisten vuorojen aloittamisesta, lisäämisestä ja/tai säännöllistämistä eri puolilla Suomea. Samoin on edistetty maahanmuuttajien omia resursseja tarjota naisille eriytettyä vesiliikuntaa kouluttamalla maahanmuuttajataustaisia naisia vesiliikunnan ammatteihin, sekä järjestämällä naisten vuoroja, uimaopetusta ja vesijumppaa maahanmuuttajayhdistysten kanssa, joko yksityisissä altaissa tai julkisissa uimahalleissa yhteistyössä kunnallisten liikuntapalveluiden kanssa.⁶

Julkaisun sisältö

Julkaisussa raportoidaan hankkeessa tehdyn valtakunnallisen, naisille eriytetyn vesiliikunnan ja burkinin käytön sallimista koskevan, kartoituksen tulokset. Ensimmäisessä osassa esitellään palveluiden järjestäjiltä kerätty tieto, sekä vuorojen käyttäjiltä kerätty palaute palveluista eri puolilta Suomea.

Julkaisun toisessa osassa valtakunnallisen kartoituksen tuloksia täydennetään hankkeessa saaduilla kokemuksilla naisten eriytetyn vesiliikunnan järjestämisestä, maahanmuuttajataustaisen vesiliikunnan ammattilaisten koulutuksesta sekä tehdystä edunvalvonta- ja yhteistyöstä maahanmuuttajataustaisen väestön liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

Lisäksi hankkeen toteutuksessa kerättiin paljon kokemusperäistä tietoa ja näkemyksiä siitä,

- 1) minkälaisia haasteita ja esteitä maahanmuuttajayhdistykset (vesi)liikuntatoiminnan järjestämisessä nykyisellään kohtaavat,
- 2) mitä yhdistykset ja niiden jäsenet vesiliikuntatoiminnalta toivoivat
- 3) minkälaisia resursseja maahanmuuttajayhdistyksillä on toteuttaa toimintaa, sekä
- 4) miten vesiliikunnan järjestämistä voisi helpottaa.

Kerätyn aineiston ja sidosryhmätyöskentelyn pohjalta kootut hyvät käytänteet toiminnan järjestämisessä julkaistaan myös erillisenä lyhyenä opasmateriaalina, jota toivomme voitavan hyödyntää tulevan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Moninaiset mieltymykset, toiveet, tarpeet ja tavoitteet vesiliikunnan suhteen tuottavat uudenlaista uimahallikulttuuria. Sinne tänne ripotelluissa keskustelulaatikoissa esitetään hieman poleemisestikin hankkeessa heränneitä ajatuksia asiasta.

---

⁵ Hankkeen tavoitteet osittain muotoutuivat toteutuksen aikana, sitä mukaa kuin kokonaiskuva naisten eriytetyn vesiliikunnan järjestämisestä selveni.

⁶ Hankkeen tarkempi esittely ja konkreettiset toimintatavoitteet on esitetty Liitteessä nro 1

Vesiliikunnan järjestäminen harvoine ja kalliine liikuntapaikkoineen sekä turvallisuusjärjestelyineen vaatii paljon suunnittelua, johon moninaisen ja monikulttuurisen asiakaskunnan tarpeet lisäävät paljon muistettavaa. Julkaisun loppuun onkin lisätty tarkistuslista naisille eriytetyn vesiliikunnan järjestäjille.

Hankkeessa tehdyn tiedon keruun ja tuottamisen muodot

Hankkeessa vain naisille tarkoitetusta vesiliikunnasta on hankittu tietoa:

1. valtakunnallisella uimahallikyselyllä (2021),
2. haastattelemalla
  - vuoroja ja vesiliikuntaryhmiä järjestäneiden paikkakuntien toimijoita (2021) sekä
  - vuoroilla ja ryhmissä käyviä naisia (2022),
3. neuvottelemalla ja tukemalla eri paikkakunnilla vuorojen järjestämistä (2021-2022),
4. järjestämällä
  - eri toimijoiden kanssa yhteistyössä naisten vuoroja ja uimaopetus- ja vesijumpparyhmiä eri paikkakunnilla (2021-2022) ja
  - uinninvalvojakoulutusta maahanmuuttajataustaisille naisille (2021 ja 2022), sekä
5. hankkeen yhteistyökumppaneilta.

Tiedon keruu ja käytännön toiminnan toteutus on tuonut myös esiin sekä järjestäjien että kohderyhmän näkemyksiä mm. liikuntatoiminnan saavutettavuudesta, kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisestä ryhmäliikunnan järjestämisestä sekä liikuntaan sitouttamisesta.

Toteutettujen teemahaastattelujen lisäksi naisten toiveita ja palautetta on hankkeessa kerätty:

- ryhmissä ja vuoroilla (uimaopettajat ja uinninvalvojat)
- palautekyselyillä sekä käymällä vuoroilla (koordinaattori)
- neuvottaessa naisia puhelimesta tai meilitse (kaikki työntekijät: koordinaattori, ohjaajat ja harjoittelija)
- maahanmuuttajayhdistysten kautta

1. Kysely ja haastattelut naisten eriytettyjen vesiliikuntavuorojen ja -ryhmien kunnallisille järjestäjille (2021)

Kysely burkinin käytöstä ja naisten vuoroista uimahalleille

Hankkeessa tehtiin vuoden 2021 keväällä ja kesällä valtakunnallinen nettikysely uimahalleille, jolla kartoitettiin kunnan kanta burkinin käyttöön uima-asuna sekä missä on järjestetty eriytettyä vesiliikuntatoimintaa naisille. Kysyttiin myös miten naisten vuoroista oli tiedotettu, mahdollisista aikaisemmista kokeiluista, sekä kiinnostuksesta ja esteistä vuorojen järjestämiselle, mikäli vuorot oli lopetettu (ks. kysymykset liitteessä 2).

Kysely lähetettiin Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton avustuksella kaikkiin maan uimahalleihin.⁷ Kyselyyn annettiin 86 vastausta, joissa annettiin tietoa yhteensä 101 uimahallista⁸. Kaupunkien uimahalleista vastaava työntekijä antoi usein vastauksen koskien kaikkia kaupungin uimahalleja. Tietoja saatiin kaikenkokoisista kunnista ympäri Suomea (ks. kuva 1). Joukossa oli paljon kuntia, joissa ulkomaalaistaustaisten osuus on vain 1-2%. Tietoja saatiin 80 niistä 144 kunnasta, joissa on uimahalli, vastausprosentti oli n. 56 %⁹

Burkinin käyttö uima-asuna uimahalleissa

Burkini on uimapuku, joka peittää koko vartalon lukuun ottamatta kasvoja, käsiä ja jalkoja. Burkini valmistetaan samasta kankaasta kuin muutkin uimapuvut eli lycrasta.¹⁰

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH ry), Suomen Uimaliitto ja Uimahalli- ja kylpylätekniinen yhdistys ovat jo vuonna 2017 suositelleet, että burkinien käyttö uima-asuna sallittaisiin kaikissa uimahalleissa. Suositukset on elokuussa 2019 päivitetty SUH:n *Tule uimahalliin* -oppaan suomen, ruotsin ja englanninkielisiin versioihin. SUH:n neljän vuoden välein teettämässä uimahallibarometrissa on kartoitettu burkinin sallimisen yleisyyttä uimahalleissa. Vuoden 2020 kyselyssä noin 80% kunnista salli burkinin käytön uimahalleissaan.

---

⁷ SUH ry:n listan mukaan Suomessa oli 192 uimahallia ja kylpylää vuonna 2021. Listasta puuttuu yksityisiä altaita (esim. Kilon allas Espoossa), ja joitakin kunnallisiakin altaita (esim. pieni Olarin uimahalli Espoossa).

⁸ Itse asiassa 86 vastausta, mutta yksi yksilöimätön, vastauksessa ei annettu uimahalli-, eikä kuntatietoa.

⁹ Yhteensä 47 prosentissa, eli 144:ssä Suomen 309 kunnasta on uimahalli. Suurimmissa kaupungeissa useita halleja, ja pienemmissäkin kaupungeissa saattaa olla kaksi.

¹⁰ Burkinia on julkisuudessa käydyssä keskustelussa pidetty epähygieenisenä, mutta se ei kerää sen enempää likaa kuin muutkaan uima-asut. Valviran sivuilla yksinkertaiset ohjeet uima-asujen suhteen: ”Varmista, että uima-asusi on uimahallikäyttöön soveltuvaa materiaalia sekä puhdas ja siitä ei irtoa mitään aineita, nukkaa tai likaa altaaseen. Käytä vain uima-asua ja jätä alusvaatteet pukukaappiin.”

Hankkeessa tehdyssä kyselyssä burkinin sallimista koskeva kysymys sanoitettiin samalla tavalla uimahallivarometrissä: sallitaanko burkini ja saako siinä tapauksessa käyttää vain ihonmyötäistä burkinia, vai myös löysemää burkinia? Uimapukuun liittyvien kysymysten lisäksi kyselyssä selvitettiin, ollaanko kunnassa tietoisia yhdenvertaisuusvaltuutetun antamasta suosituksesta burkinin käytön suhteen, onko hallin pesutiloissa yksityisyyttä tarjoavia ratkaisuja, ovatko asiakkaat kysyneet burkinin käyttömahdollisuutta, ja onko uimahallissa käynyt maahanmuuttajataustaisia naisia asiakkaina. Lisäksi kysyttiin, onko koko henkilökunnalla tietoa siitä, sallitaanko burkini, miten uimahalli tiedottaa käytännöistä asiakkaille ja onko linjauksesta burkinin käytön suhteen tiedotettu maahanmuuttajajärjestöille ja/tai kuntien kotouttamispalveluista vastaaville työntekijöille.

Kyselyyn vastanneista uimahalleista 85% oli tietoisia yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksesta sallia burkini uima-asuna.

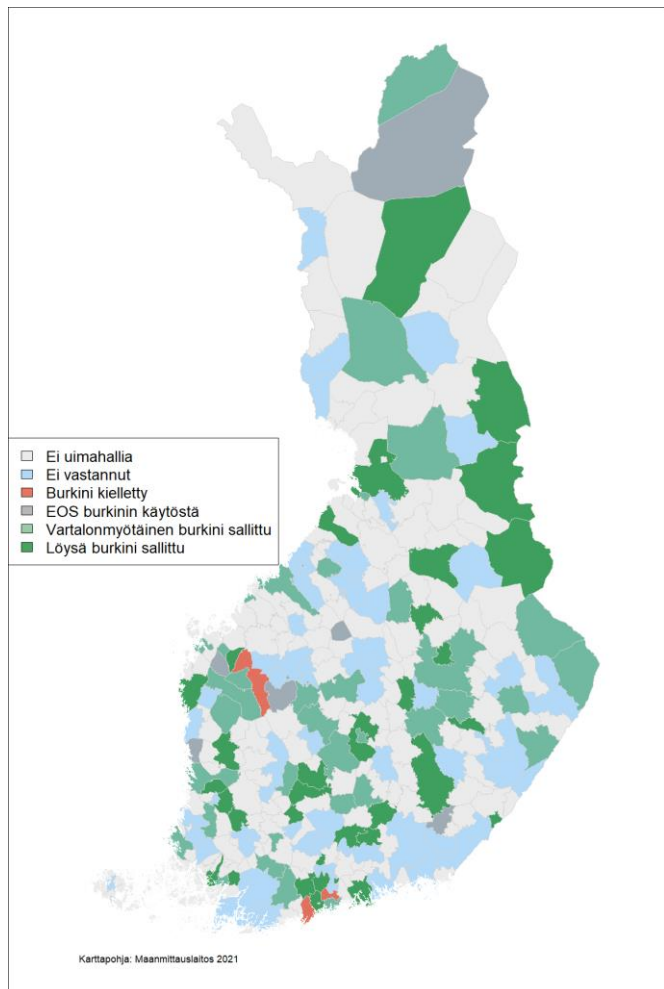
Ihonmyötäisen burkinin salli hankkeen kyselyyn vastanneista halleista selvä enemmistö, eli n.

78%. Löysä burkini sallittiin selvästi harvemmin, vajaassa puolessa (45%) vastanneista halleista (ks. kuva 2). Vajaa 10 % uimahalleista ei osannut vastata kysymykseen onko burkini sallittu. Burkinia ei saa käyttää missään hallissa Vantaalla (viittaus peseytymiskäytäntöihin¹¹), Seinäjoen (viittaus uima-asuja koskeviin sääntöihin) ja Kirkkonummen ("asia ei ole noussut esiin") halleissa. Vastanneista lisäksi 2 yksityistä uimahallia Helsingissä ei salli burkinia (Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu/Suomalaisen yhteiskoulun Osakeyhtiö, Lauttasaaren yhteiskoulun uimahalli (Helsinki)).

Vastanneista kolmessa uimahallissa ei ole kysely burkinin käyttömahdollisuutta (SYK, Seinäjoki, Kirkkonummi). Lauttasaari ei ollut vastannut tähän kysymykseen. Vantaalla on kysely burkinin käyttömahdollisuutta ja maahanmuuttajajärjestöt ovat jo pitkään vedonneet burkinin sallimiseksi.

Burkinia koskeva tiedotus ei ainakaan aina näyttäisi riippuvan maahanmuuttajataustaisen väestön määrästä, esim. Ilomantsi 3%, tiedotus 11 kielellä, Rautalammi 3%: arabia, eng, kurdi. Burkinia koskeva ohjeistus on useimmiten tiedossa vain henkilökunnalla 91%, ohjeistus näkyvillä hallilla 12%, netissä 19%, tiedotettu maahanmuuttajajärjestöille 21% (22% EOS), tiedotettu kototyöntekijöille 33% (EOS 31%), eri kielillä kyllä 25% (EOS 15%).

Lisäksi, koska alastomuus omankin sukupuolen nähden on monissa maissa tabu, kysyimme, ovatko uimahallit tarjonneet lisää yksityisyyden suojaa suihkutiloihin. Noin 40% prosenttia kyselyyn vastanneista

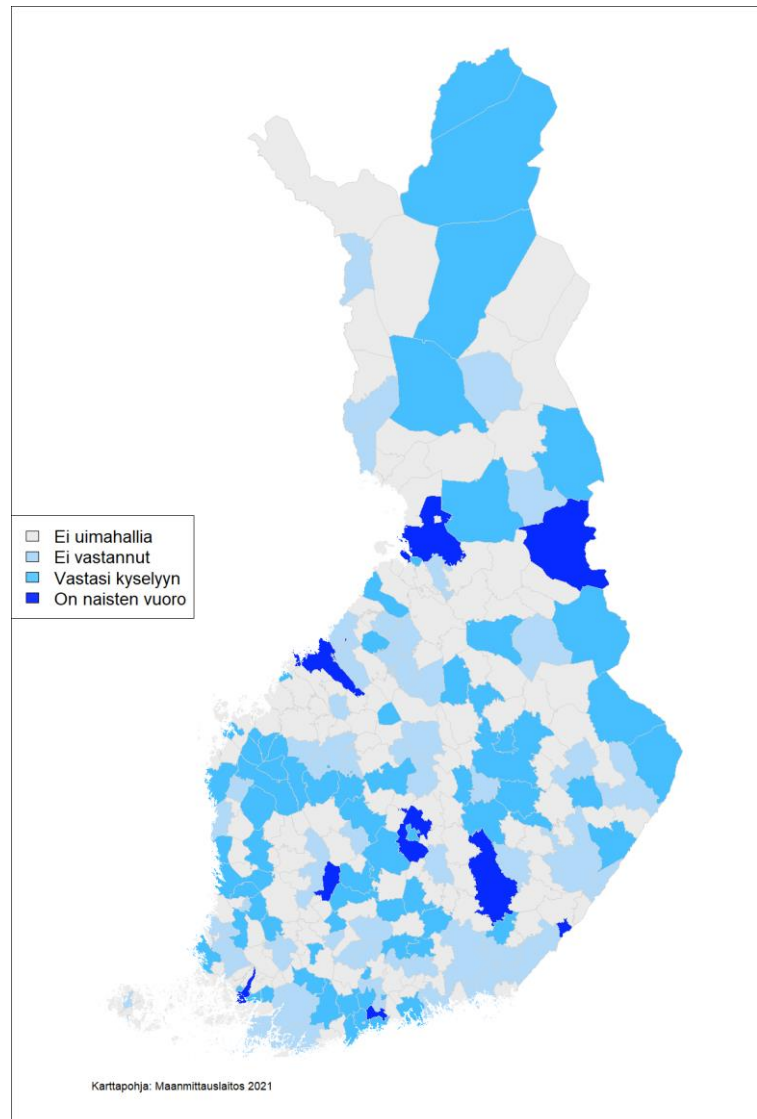
¹¹ kyselystä: " [Vantaan] Liikunnan palvelualueen johtoryhmä on linjannut, ettei burkinin käyttö ole sallittu vedoten peseytymiskäytäntöihin. Pesutiloissa ei ole erillisiä suihkukoppeja tai verhoja, jotka mahdollistaisivat peseytymisen ilman uima-asua siten, että henkilö voisi peseytyä muiden näkemättä.] Joulukuussa 2022 tuli tieto, että Vantaa sallii burkinin kaikissa uimahalleissaan 1.1.2023 alkaen.

uimahalleista vastasi, että heillä oli pesutiloissa suihku tai suihkuja, joissa yksityisyyttä oli järjestetty suihkuverholla tai muulla järjestelyllä.

Naisille eriytetty uintivuorot ja ryhmämuotoinen vesiliikunta

Kyselyyn vastanneista kunnista 14 oli vuonna 2021 eriytettyä vesiliikuntaa naisille (ks. kuva 3). Kunnassa saattoi olla naisille omistettu uimavuoro, jolloin koko uimahalli oli naisten käytössä¹², tai sitten kuntaan oli järjestetty ryhmäliikuntana uimaopetusta ja/tai vesijumppaa jossain pienemmässä altaassa, esimerkiksi vanhustentalon tai sairaalan allasosastolla (Oulu, Porvoo ja Vaasa). Naisten eriytettyä vesiliikuntaa järjestäviä kuntia etsittiin kyselyn lisäksi nettihauin, joiden perusteella löytyi mm. Joensuu.¹³

Helsingissä, Imatralla, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Tampereella, Turussa ja Vantaalla naisten vuoroa järjestettiin säännöllisesti kerran viikossa. Kestoltaan vuorot vaihtelivat 1-4 tuntiin ja Helsingin 6 tuntiin. Suomussalmella järjestettiin naisten uunteja n. 5 vuoron jaksoissa aina silloin tällöin, Hyvinkäällä kerran kuussa, Kokkolassa muutamia kertoja kaudessa ja Jyväskylässä vuonna 2021 vain kerran keväällä ja kerran syksyllä.

1. Helsinki, ti 14-20
2. Hyvinkää, kerran kuussa su klo 18.30 - 21.00
3. Imatra, la 15.45-18,
4. Jyväskylä, 1 x keväällä, 1 x syksyllä, aikaisemmin 1 x /kk
5. Kokkola, Keski-Pohjanmaa, muutamia kertoja kaudessa
6. Lappeenranta la 15.45-18
7. Mikkelä, vuoro, la 12-13
8. Oulu, ti 17-18 (nuoret), ke 17-19 (naiset) uimaopetus- ja vesiliikuntaryhmät (ei avointa vuoroa) kaupungin sairaalan altaalla,
9. Porvoo, Omenmäen palvelukeskus, ma 18-20

¹² Koko uimahalli oli naisten käytössä Helsingissä, Hyvinkäällä, Jyväskylässä, Kokkolassa, Imatralla, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Suomussalmella, Tampereella, Turussa ja Vantaalla. Kartasta puuttuu Joensuu, josta ei vastannut kyselyyn.

¹³ joka ei vastannut kyselyyn, eikä siksi myöskään näy kartassa.

10. Suomussalmi, ei säännöllisesti, järjestetty silloin tällöin jakso, 5 kertaa peräkkäin
11. Tampere, ma klo 17.30 - 20.30
12. Turku, Varsinais-Suomi, la klo 16-18.30
13. Vaasa, Silverian allas, ei avointa vuoroa, vaan vesiliikuntaryhmät ti ja la) **ei kartassa**¹⁴
14. Vantaa, Martinlaakso la klo 18 alkaen, Korso to klo 14:30-15:30 (kevät 2021)

[Lisäksi

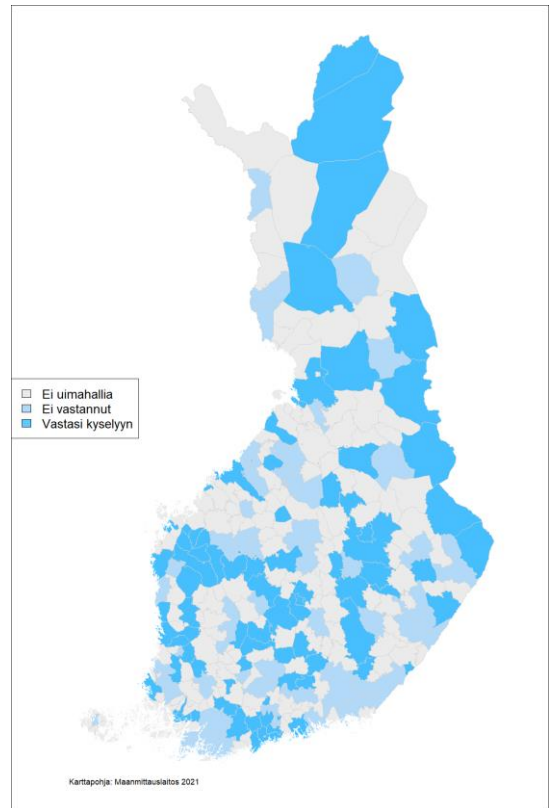
15. Riihimäki: ei vastannut, mutta googletettu: hanke katkolla [korona], vuoro uimahallin tilausaltaalla, kerran viikossa, 6-8 kerran jakso kevät ja syksy), **ei kartassa**)
16. Joensuu la 9-11, Ei vastannut, mutta googletettu, **ei kartassa;**]

Kyselyssä uimahalleilta kysyttiin myös, oliko paikkakunnalla joku muun tahon järjestämää naisten eriytettyä vesiliikuntaa. Joitain vastauksia saatiin, mutta aina uimahalleilla ei tiedetty pienemmissä kunnallisissa altaissa järjestetystä tai järjestöjen yksityisissä altaissa organisoimasta toiminnasta. Yksityiset uimahallit ovat joissain tapauksessa tarjonneet naisten ja miesten vuoroja.

Muiden tahojen järjestämät naisten vuorot ja/tai ryhmät:

1. Lahti (Lahden kansalaisopisto Wellamo tarjoaa opetusryhmiä, joskus myös Harjulan settlementti vesiliikuntaryhmiä)
2. Porvoo (kaupungin järjestämää toimintaa palvelutalolla)
3. Turku (avoin naisten vuoro Turun uimahallissa, loppunut kevääseen 2021)
4. Vihti (itseasiassa kunnallista toimintaa maahanmuuttovirasto ja Liikuntapalvelut yhdessä, ryhmiä lomaaikoina))

[Helsingissä naisille eriytettyä vesiliikuntaa yksityisissä altaissa järjestää useampi järjestö, mm. Sumana, KOHMU, Monaliiku ja African Care. Hankkeen myötävaikutuksella ja tuella aloitettiin syksyllä 2021 Lieksassa ja Espoossa naisten uintivuoro ja uimaopetus (Lieksassa kunnan tukemana uimahallissa ja Espoossa yksityisellä altaalla). Monikulttuurisuusjärjestöt ovat erillisvuoroja tai -ryhmiä järjestäessään joutuneet turvautumaan lähinnä pieniin yksityisaltaisiin. Niistä monet eivät syvyydeltään sovi kovin hyvin veteen vasta totutteleville asiakkaille tai uimaopetukseen.]

¹⁴ Toimijat eivät ole aina tietoisia toisistaan. Esimerkiksi Vaasassa järjestetään paljon naisille eriytettyä vesiliikuntaa, mutta kyselyssä asia ei noussut esiin, koska uimahallilla ei ole tietoa asiasta. Tiedotuksen tiivistämiselle on siis liikuntapalveluiden sisälläkin tarvetta.

Lisäksi noin kymmenessä kunnassa oli kokeiltu naisten omia uintivuoroja, mutta niistä oli sittemmin luovuttu. Syinä kokeilujen loppumiselle (ja sille että vuoroja ei nykyään ole) mainitaan useimmiten kävijöiden vähäisyys.

Naisten vuoroa on kokeiltu/ miksi ei järjestetä enää?

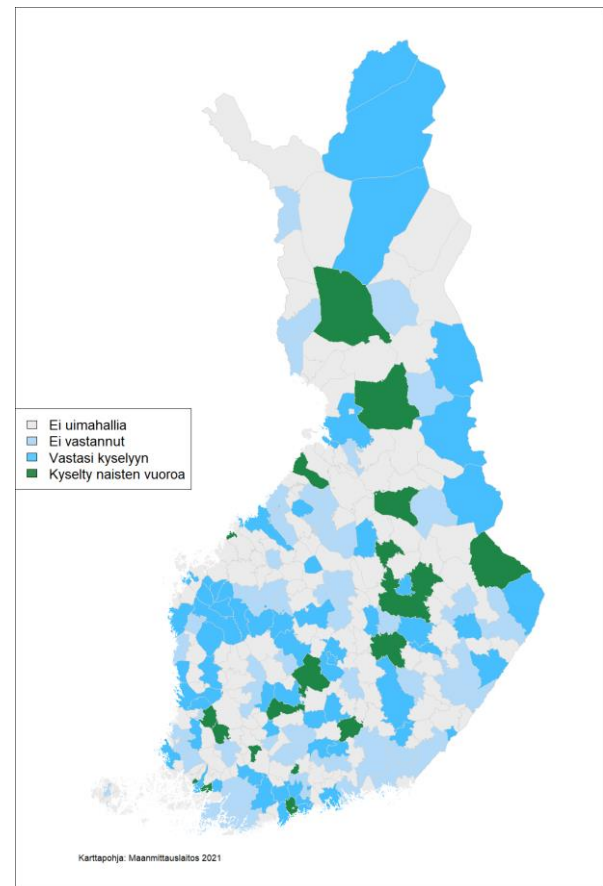
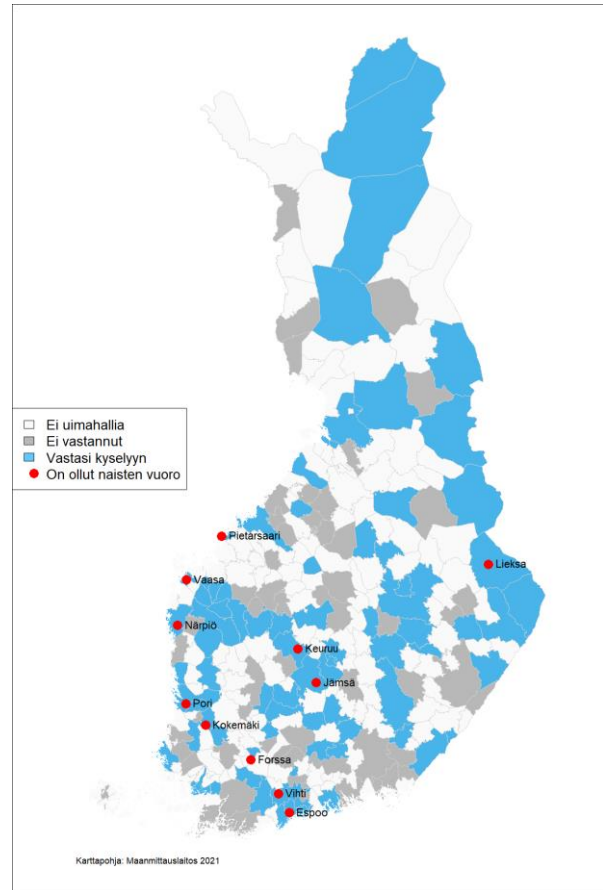
1. Pori /ei enää tarvetta
2. Keuruu /ei enää tarvetta
3. Forssa / -
4. Jämsä /käyttö oli vähäistä, naisten omasta pyynnöstä vuoro lopetettiin
5. Lieksa /-kevät 2021
6. Kokemäki /vähäisen käyttäjämäärän vuoksi lopetettu
7. Vihti / maahanmuuttovirasto ja Liikuntapalvelut yhdessä, ryhmiä loma-aikoina
8. Vaasa /-
9. Närpiö /turvapaikanhakija-aallon jälkeen muslimeita muutti pois
10. Pietarsaari / ei varaa palkata ohjaajia

Kokeilut olivat ilmeisen usein liittyneet vuonna 2015 Syyrian sodan vuoksi kasvaneeseen pakolaisten määrään, ja vastaanottokeskusten perustamiseen. Vastaanottokeskuksista moni on sittemmin turvapaikanhakijoiden vähennyttä lakkautettu.

Jos toisaalta vuoroja pilotoineella paikkakunnalla eivät ole naisten vuorojen potentiaaliset käyttäjät vähentyneet, onko mahdollista, että pieni kävijämäärä on liittynyt järjestetyn toiminnan huonoon saavutettavuuteen tai siihen, että kohderyhmä ei ole saanut tietoa naisten vuorosta? Tai onko esimerkiksi uimahallin avoin arkkitehtuuri lasi-ikkunoineen, joista ulkopuolella näkee suoraan altaalle, vaikuttaneet siihen, että naiset eivät ole tunteneet oloaan vuorolla turvalliseksi?

Lisäksi naisten vuoroa oli kysytty uimahalleilta mm. seuraavilta paikkakunnilta: Pietarsaari, Kangasala, Riihimäki, Raahe, Heinola, Kokemäki, Espoo, Lieksa, Kajaani, Kuopio, Rovaniemi, Jämsä, Forssa, Iisalmi, Pudasjärvi, Raisio, Huittinen, Pieksämäki (ks. viereinen kartta).

Burkinin käytön mahdollistaminen on vähentänyt kyselyitä naisten vuorosta ainakin 1 tapauksessa (Kajaani). Burkinin salliminen oli myös raportoitu syyksi sille, että vuoroa eri ole ylipäätään järjestetty, esim. Pudasjärvi.

Vuorojen järjestämisen haasteet

Uimahalleilta kysyttiin myös syitä sille miksi kunnassa ei ollut naisten vuoroa. Vastauksien perusteella monet naisten eriytettyjen vesiliikuntavuorojen järjestämisessä esiin tulleista haasteista ovat puhtaasti käytännön esteitä, esimerkiksi uimahallien arkkitehtuurin soveltumattomuus eriytettyihin vuoroihin.

Suomessa julkiset uimahallit ovat useimmiten avoimia, yhtenäisiä tiloja, joissa altaita ei ole erotettu toisistaan seinin tai näkösuojin. Niissä on tyypillisesti suuret ikkunat ja suora näköyhteys ulkoa altaalle. Ikkunoita on usein myös kahvion tai aulatilojen suuntaan. Tilojen luonteen vuoksi niitä on vaikea muokata ulkopuolisten katseilta suojatuiksi, vaikka joissain tapauksissa tämä on onnistunut esimerkiksi verhoilla tai sermeillä.¹⁵

Toisena yleisenä syynä mainittiin aikaresurssien riittämättömyys.¹⁶ Allastilojen avoimuuden vuoksi eriytettyä toimintaa järjestettäessä useimmiten koko halli pitäisi varata naisten käyttöön. Uimahallien aukioloaikojen ulkopuoliset allasvuorot ovat hyvin kysytyjä¹⁷ ja yleisövuorot pitkiä. Eriytettyihin naisten vuoroihin käytettävissä olevat ajat sijoittuvat tyypillisesti joko hyvin aikaiseen aamuun tai myöhäiseen iltaan, mikä taas huonontaa palvelun saavutettavuutta.

Kolmannen suuren käytännön haasteen muodostavat henkilökuntaresurssit. Naisten eriytetyillä vuorolla kaikkien valvojen ja ohjaajien tulisi olla naisia, mutta suurin osa Suomen uinnivalvojista on miespuolisia. Suurissa halleissa ei välttämättä ole tarpeeksi naispuolisia työntekijöitä valvomaan koko hallia. Myös työaikajärjestelyjen tasapuolisuus on hankala toteuttaa työpaikalla, jos naispuoliset työntekijät joutuvat olemaan aina tietynä viikonpäivänä töissä.¹⁸

Käytännön esteiden lisäksi suuri haaste on toiminnan rahoitus. Uimahallien mukaan taloudelliset resurssit eivät tahdo riittää ylimäärisiin vuoroihin. Kyselyvastauksissa ja myös neuvotteluissa vuorojen aloittamisesta viitattiin joskus myös siihen, että suhteessa yleisövuoroihin, kävijämäärä olisi pieni, mikä ei olisi tasapuolista muita kävijöitä kohtaan.¹⁹

Lisäksi yhtenä syynä naisten vuorojen puuttumiselle uimahallit mainitsivat kyselyjen määrän vähäisyyden.²⁰

---

¹⁵ Verhoja on käytetty esim. Vantaalla, sermejä Lappeenrannassa ja Imatralla. Kyselyssä Pieksämäki mainitsee nimenomaan ikkunat haasteena ja asia on tullut myös monessa haastattelussa ja neuvottelussa esille. Kuntien uimahallit eivät kaikissa tapauksissa sovellu naisten eriytettyjen vuorojen järjestämiseen, mikä ylipäättään heijastuu varmasti siihen, kyselläänkö eriytetyistä vuoroista uimahallilta lainkaan.

¹⁶ viittaus aikaresurssien riittämättömyyteen (kyselyssä mm. Riihimäki, Forssa; neuvotteluissa Lahti, Jyväskylä)

¹⁷ Ratoja ja altaita vuokraavat esimerkiksi uimaseurat, yksityiset palvelujen tarjoajat (uimakoulut, vauvauinti) sekä aukioloaikoina, että yleisövuorojen ulkopuolella. Lisäksi uimahalleja käyttävät mm. koulut liikuntatunneilla annettavaan uinnin opetukseen.

¹⁸ Kyselyn avoimissa vastauksissa tämä useimmin mainittu este. Esim. Lieksa: ”Taloudelliset ja tekniset ongelmat. Valvojia vain kaksi ja molempia sukupuolia = työvuorojen järjestämisen tasapuolisuus ei toteudu.” Hankkeen aloitteesta Lieksan kaupunki päätyi toteuttamaan 3 kuukauden pituisen naisten vuorokokeilun lauantaisin ja hankki ulkopuolista apu työvoimaa.

¹⁹ Kyselyssä: Iisalmi, Huittinen, neuvotteluissa Kuopio, Jyväskylä, Lahti.

²⁰ Toisaalta, jos on osoittaa tarvetta, jotkut kunnat olivat valmiita osoittamaan naisille oman allasvuoron (kyselyssä Kangasala, neuvotteluissa Kuopio).

Naisten eriytettyjen vesiliikuntavuorojen järjestäjien haastattelut

Hankkeessa kerättiin myös tarkempaa tietoa ja hyviä käytänteitä haastattelemalla vuorojen ja ryhmien järjestäjiä niiltä paikkakunnilta, joissa naisten eriytettyä vesiliikuntaa oli järjestetty. Kyselyyn oli tullut vastauksia vain noin puolelta kaikista uimahalleista, joten naisten vuoroja etsittiin ja löydettiin myös verkkohauin. Lisäksi osa naisten vuoroja järjestävistä paikkakunnista oli hankkeessa jo entuudestaan tiedossa.

Aivan kaikkien paikkakuntien järjestäjien haastatteluja ei hankekatkosten, työntekijävaihdosten tai muiden syiden vuoksi saatu järjestymään.

Yhteensä haastateltiin 14 paikkakunnan naisten vesiliikuntavuoron tai -ryhmän järjestäjän edustaj(i)a. Yleensä haastateltavat olivat kunnallisen liikuntapalveluiden suunnittelijoita tai liikunnanohjaajia, jotka olivat päävastuussa toiminnan suunnittelusta ja/tai ohjaamisesta. Osasta paikkakuntia haastateltiin myös vuorojen yhteistyökumppanina toimineen monikulttuurisuuskeskuksen edustaja tai maahanmuuttotyöntekijä ja yhdessä tapauksessa haastattelussa oli mukana myös vuorolla käynyt nainen²¹.

Haastattelut tehtiin teemahaastatteluina etäyhteyksillä; haastattelijana toimi hankkeen koordinaattori Riitta Latvio. Haastatteluissa kirjattu materiaali järjestettiin ja lähetettiin vielä tarkastettavaksi (ja tarvittaessa tarkennettavaksi) haastatelluille.

Haastatteluissa selvitettiin naisille eriytetyn vesiliikunnasta (jos mahdollista):

- milloin ja miten toiminta oli aloitettu, miten toiminta rahoitettiin sekä mistä aloite oli tullut
- herättivätkö erilliset naisten vuorot ja ryhmät paikkakunnalla julkista keskustelua ja miten päästiin eteenpäin?
- nykytilanne paikkakunnalla (vuorojen/ryhmien ajankohdat ja altaat, tarjolla olevat vesiliikunnan muodot ja mahdollinen opetus, ilmoittautumiskäytännöt ja osallistumismaksu)
- kävijäkunta, sen erityispiirteet ja ohjaaminen (esim. vesipelkoiset asiakkaat)
- burkinin käyttömahdollisuus vuorolla/ryhmässä ja siihen liittyvät haasteet/palaute muilta kävijöiltä
- mahdolliset järjestelyt suihkuissa ja pukuhuoneissa yksityisyyden lisäämiseksi

Eryteisesti huomiota kiinnitettiin ja tietoa kerättiin hyvistä käytänteistä, eli missä ja miten oli onnistuttu.²²

- mitä vuosien varrella oli opittu ja mitä muutoksia oli tehty?
- miten toimintaa oli kehitetty: mitä haasteita oli kohdattu ja miten ne oli ratkaistu?
- millaista yhteistyötä tehtiin maahanmuuttajajärjestöjen kanssa ja/tai muiden tahojen kanssa vuorojen ja ryhmien järjestämisessä?
- kohderyhmän tavoittaminen ja tiedotusmuodot
- kävijöiden järjestäjille antama palaute
- mahdolliset tulevaisuuden kehitysvisiot ja muuta esille tuotavaa /noussutta

---

²¹ Loppusyksystä 2021 hankkeen ohjausryhmässä käydyin keskustelun perusteella lisättiin kartoitus suunnitelmaan erillinen tiedon ja palautteen keruu naisten vuorojen kävijöiltä. Kävijöiden haastattelut toteutettiin vuonna 2022 (ks. luku 3).

²² Nämä raportoidaan erikseen kohdassa Hyvät käytänteet.

Milloin ja miten naisten vuoroja on aloitettu?

Suurissa kaupungeissa, Turussa, Helsingissä ja Tampereella naisten vuoroja on järjestetty jo yli 20 vuotta: Turussa toiminta oli aloitettu jo 1995, Helsingissä 1999 ja Tampereella 2001. Näissä kaupungeissa on suuri ulkomaalaistaustainen väestö, jolle tarjotaan ryhmäliikunta- ja muita liikuntapalveluita osana kunnan liikuntapalveluiden perustoimintaa. Tämän lisäksi esimerkiksi Helsingissä on kohderyhmälle räätälöityä matalan kynnyksen ryhmäliikuntaa (mm. uimaopetusta sekä miehille että naisille) rahoitettu erilaisilla hankerahoituksella.

Jossain pienemmistä kaupungeissa toiminta on aloitettu hanketoimintana 2012/2013 Liikunnan kotouttamisavustusten myötä (Kotoutuminen liikunnan avulla: Kokkola, Vaasa, Lappeenranta-Imatra), mutta useimmiten toiminnan aloittaminen osui yhteen Syyrian sodasta aiheutuneen turvapaikkahakijoiden määrän huomattavan nousun kanssa 2010-luvun puolivälissä: Riihimäki 2014/2015, Porvoo 2015, Suomussalmi 2016, Oulu 2016/2017, Jyväskylä 2017, Hyvinkää 2018.²³ Myös näissä kaupungeissa toiminta aloitettiin hankerahoituksen turvin.

Aloite naisten vuoroon tuli monessa tapauksessa (esim. Lappeenranta-Imatra, Vaasa, Kokkola, Oulu) joko liikunnan koto-hankkeiden tai muilta liikuntapalveluiden työntekijöiltä, jotka olivat kyselleet kohderyhmältä toiveita, tai sitten maahanmuuttovirastolta (Porvoo). Helsingissä Jakomäen naisten uintivuoroa ehdotti Jakomäen ostoskeskuksella toiminut maahanmuuttajayhdistys, ja Tampereella aloitteen teki naisten kansainvälinen kokoontumispaikka Naistari. Turussa toiminta lähti käyntiin kaupungin ensimmäisen päätoimisen maahanmuuttajien liikuntavastaavan aloitteesta. Jyväskylässä vastattiin kantaväestön naisten toiveeseen naisten vuorosta - vetoamuksia oli tullut myös maahanmuuttajilta.

Toiminnan aloittaminen on saattanut varsinkin alkuvaiheessa herättää osassa väestöä vastustusta, joka on sittemmin kuivunut kokoon. Vastaanotto on vaihdellut mielen osoittamisesta hallilla (Jyväskylä, Suomussalmi), kirjoittelusta paikallislehtiin (Kokkola, Jyväskylä, Lappeenranta, Imatra; Helsinki) ja kanteluista (Tampere) satunnaisiin kitkeriin kommentteihin (Riihimäki) ja hiljaiseen hyväksyntään. Esimerkiksi Mikkelissä, Oulussa Porvoossa, ja Vaasassa ei ole ollut julkista keskustelua aiheesta tai kampanjaa vuoron poistamiseksi. Porvoon ja Oulun ryhmät eivät ole kaupungin uimahallilla, eivätkä siten ota pois aikaa yleiseltä vuorolta. Vaasassa asenteet ovat liikuntasuunnittelijan mukaan lieventyneet, koska sielläkin ryhmä kokoontuu pienemmällä altaalla, jonka tiloja ja yksityisyyttä lisääviä ratkaisuja käyttävät myös soveltavan liikunnan asiakkaat. Hyvinkäällä muutamassa yhteydenotossa kyseenalaistettiin se, että miehillä ei ole vastaavaa vuoroa.²⁴ Lappeenrannassa ja Imatralla aiheesta virinnyt ja paljon näkyvyyttä saanut tasa-arvokeskustelu puolestaan lisäsi tulijoita naisten vuorolle.

Valtakunnan mediassakin puiduissa tapauksista on esimerkiksi seurannut, että naisille eriytetyn vuoron nimi on muutettu maahanmuuttajanaisten vuorosta pelkästään naisten vuoroksi. Jossain tapauksissa toiminta on alkuperäisestä nimestä huolimatta ollut aina avointa kaikille (esim. Helsinki), tai se avattu kaikille naisille. Kaikissa haastatelluissa kunnissa uimahalleissa toteutetut naisten vuorot ovat jo tovin olleet avoimia kaikille naisille.

---

²³ Erilaisia kokeiluja on monessa kunnassa ollut aiemminkin: Jyväskylässä oli jo 2010-luvun alussa uimaopetusta Kristillisellä opistolla. Porvoossa toiminta alkoi naisten eriytettyllä uimakoululla Omenmäen palvelukeskuksessa, ja naisten vuoro alkoi vasta 2018.

²⁴ Turussa on aikanaan ollut ongelmia miesten vuorolla, jonne ilmestyi rasistinen porukka, joka pyrki toimimaan sääntöpoliisina maahanmuuttajataustaisille asiakkaille ja nostivat aiheen mediaan.

Naisten vuorot puolesta ja vastaan

Naisten vuorot ovat monilla paikkakunnilla herättäneet osassa väestössä vastustusta, varsinkin toiminnan alussa. Sekavuoroja pidetään uinnin suhteen itsestään selvyytenä, vaikka ei ole kauaa siitä, kun esimerkiksi jumppaamassa käytiin Suomessakin pelkästään naiset keskenään ja miehet keskenään.

Erillisten vesiliikuntavuorojen järjestämisessä naisille haasteeksi ovat usein muodostuneet negatiiviset asenteet naisten omia uimavuoroja kohtaan. Naisten vuoroista on aikoinaan (2010-luvun molemmin puolin) käyty kiivasta verkkokeskustelua. Ainakin Helsingissä, Vantaalla, Turussa, Tampereella ja Jyväskylässä vuorojen on koettu syrjivän joko miehiä tai muuta väestöä yleensä, ja niistä on tehty kanteluja tasa-arvovaltuutetulle ja apulaisoikeusasiamiehelle. Paikallisväestö on saattanut osoittaa mieltä uimahallilla ja paikallislehtien palstoilla.²⁵

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan omien vuorojen varaaminen naisille ei ole syrjintää, koska kaikille avoimia vuoroja on runsaasti tarjolla. Lisäksi vuoroille on erityistä tarvetta, koska näin turvataan uinnin opetus ja edistetään kotoutumista. Tasa-arvovaltuutettu taas toteaa lausunnossaan Tampereen kanteluun, että uskonnon lisäksi myös kosmeettinen haitta tai vamma voi estää myös valtaväestön naisia uimasta yhdessä miesten kanssa ja suosittaa myös erillisen miesten vuoron tarjoamista. Suuret kaupungit ovat näin toimineetkin, mutta vain Turussa ja Helsingissä vuoroille on ollut kysyntää.²⁶

Erillisten naisten vuorojen tarvetta ei aina ymmärretä. Mediassa aiheesta käydyssä keskustelussa saatetaan esimerkiksi kirjoittaa maahanmuuttajataustaisten naisten haluavan eristäytyä muista suomalaisista. Kuitenkin hankkeessa tehdyn kartoituksen perusteella naisille eriytyneillä vuoroilla eri taustoista tulevat naiset uivat yhdessä.

Ulkomaalaistaustaisista naisista osa käy lisäksi uimahallien yleisövuoroilla, osa ei. Naisten omalla vuorolla käymisen suosioon vaikuttavat silti monet sosiaalisetkin syyt. Vuorolla on helpompi jutella toisten naisten kanssa, joilla on maahanmuuttajuuden vuoksi samantyyppinen elämäntilanne kuin itsellä. On myös helpompi lähteä liikkumaan tuttujen kanssa yhdessä kuin yksin.

Minkälaisia naisille eriytettyjä vesiliikuntapalveluita kunnissa on tarjolla?

- Jos kaupungissa on useita halleja, yleensä vain yksi kunnallinen halli tarjoaa eriytettyjä palveluita (poikkeus: Vantaalla 2), jonne kävijöitä ohjataan muista halleista
- Joissain tapauksissa kävijöitä tulee paljon vuorolle myös naapurikunnista (esimerkiksi Helsinkiin Espoolta, Vantaalta ja jopa Porvoosta, Turkuun Kaarinasta).²⁷

²⁵ Kyselyyn saaduissa avoimissa vastauksissa eriytettyjen naisten vuoron järjestämisen esteistä yhdessä viitataan myös siihen, että uimahallin työntekijöiden asenteet ovat vuorojen vastaisia. [tarkista oliko vastaaja Liikuntapalvelun työntekijä vai halliesimies].

²⁶ <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000261648.html>, <https://www.ksml.fi/paikalliset/2425869>, <https://tasa-arvo.fi/-/uimahallin-naistenvuorojen-lainmukaisuus-dnro-tas-75-2008- katsottu 26.9.2020>, Syrjintä Suomessa 2008, 143-5. (Helsingissä (Yrjönkadun uimahalli) ja Turussa (yks. Turun uimahalli) on molemmissa pyörineet naisten ja miesten vuorot vuosikymmeniä. Turun uimahallin toiminta loppunut koronan aikana). Turussa on lisäksi Petreliuksen uimahallissa miesten vuoro.

²⁷ Kyselyssä Kaarina mainitsee tämän syynä sille miksi vuoroa ei järjestetä (Petreliuksen halli lähellä Kaarinaa). Espoo taas käytännössä nojaa Helsingin vuoroon ja järjestöjen tarjoamiin palveluihin Helsingissä ja Espoossa. Hyvinkään naisten vuorolle on tullut jonkin verran kävijöitä Mäntsälästä, jossa ei ole lainkaan uimahallia. Vaasaan kävijöitä saattaa tulla Mustasaaresta.

- Koska kuntien uimahallit eivät monessa tapauksessa arkkitehtuuriltaan sovellu naisten eriytettyjen vuorojen järjestämiseen²⁸ on järjestetty/ehdotettu vuoroja yksityisiin altaisiin, erillisiin terapia-altaisiin tai palvelutalojen altaisiin.
- Monessa kunnissa on kokeiltu naisten eriytettyä toimintaa esimerkiksi hankerahoituksella ensin pienissä (yksityisissä altaissa ja siten kartoitettu tarvetta ennen vuorokokeilua uimahallissa.
- kaikissa haastatelluista kunnista, paitsi Tampereella ja Porvoossa oli myös uimaopetusta (walk-in/non-stop, joissain kurseja) tarjolla.

Järjestetyt naisille eriytetty palvelut

Kunta	Naisten uintivuoro uimahallissa	Uimaopetusta naisten vuorolla	Uimaopetusta pienaltaassa	Vesijumppaa naisten vuorolla	Vesijumppaa pienaltaassa	Lapset mukaan?
Helsinki	x	x	x	x	x	x
Hyvinkää	x	walk-in		x		
Imatra	x	x		x		
Jyväskylä	x					
Kokkola	x	walk-in				
Lappeenranta	x	x		x		x
Mikkeli	x	walk-in				
Oulu			x		x	
Porvoo			joskus ollut		x	
Riihimäki	x	walk-in		x		x
Suomussalmi	x					
Tampere	x			joskus ollut		
Turku	x	x		joskus ollut		x
Vaasa		x		x		x

Kotouttavan liikunnan avustuksilla tai muulla hankerahoituksella järjestetyt, naisille eriytetty vesiliikuntapalvelut ovat jossain tapauksissa olleet kävijöille maksuttomia (Kokkola, Porvoo, Vaasa), mutta erillisistä uimaopetusryhmistä on yleensä veloitettu osallistumismaksu. Uimahalleissa pyörivillä naisten vuoroilla maksetaan tavallisesti normaali sisäänpääsymaksu, mutta maahanmuuttajanaiset ovat saattaneet esimerkiksi kokeilukerran tai kertoja ilmaiseksi.²⁹

Uimahallien naisten vuoroille ei yleensä tarvitse ilmoittautua, mutta liikunnansuunnittelijat kertoivat, että kunnissa tehdään yhteistyötä esimerkiksi maahanmuuttajatyön ja sosiaalityön kanssa maahanmuuttajataustaisten naisten rekrytoimiseksi vuoroille. Vuoroille hakeutumista helpottaa esimerkiksi tuttu, pitkäaikainen työntekijä, johon voi ottaa yhteyttä myös puhelimitse (Turku) tai tutuksi tullut tunnistettava mainos, joista esimerkiksi jaksoissa tai kerran kuukaudessa pyörivistä vuoroista ilmoitetaan (Kokkola). Helsingissä, jossa naisten vuoro on ollut erittäin ruuhkainen ja naiset joutuivat jonottamaan vuorolle hallin ulkopuolella, kehitettiin pari vuotta sitten ilmoittautumiskäytäntö, jossa paikka vuorolle varataan netissä ja maksetaan paikan päällä.

²⁸ mikä oletettavasti/varmasti näkyy myös siinä, kyselläänkö uimahallilta ylipäättään eriytettyjä vuoroja (vaikka kohderyhmää paikkakunnalla olisikin).

²⁹ Esim. Lappeenranta: 1 kokeilukerta ilmainen, Turku: koto-toiminnassa olevat sisään puoleen hintaan, uusille 1. kk maksuton, liikunnan kimmokeranneke 39€/6kk.

3. Naisten vuoroilla kävijöiltä haastatteluun kerätty palaute (2022)

Emna Bouzaiane

1. Palautteen keruusta

Pinnalla-hankkeen korkoreakouluharjoittelijana haastattelin 11 naista vuoden 2022 syys- marraskuun aikana.

Naiset rekrytoitiin laittamalla viestiä liikuntapalvelujen vastaaville eri paikkakunnilla ja pyytämällä heitä välittämään tietoa heidän ryhmiinsä osallistuville naisille. Haastateltavien rekrytoinnista tiedotettiin myös somessa levittämällä julistetta eri somepalstoilla. Juliste laitettiin myös sähköpostitse liikunnansuunnittelijoille ja eri monikulttuurikeskuksille ja yhdistyksille, joita pyydettiin laittamaan juliste ilmoitustauluille.

Osa naisista otti yhteyttä itsenäisesti nähtyään julisteen, ja osa naisista suostui haastatteluun liikunnanohjaajien kannustuksesta.

Suurin osa naisista haastateltiin puhelimitse. Vaasassa, Kokkolassa, Porvoossa ja toinen Tampereelta asuvista naisista haastateltiin paikan päällä. Kaksi haastatteluista tehtiin arabian kielellä ja loput yhdeksän suomeksi. Haastatteluajasta sopimisen yhteydessä mm. somalinkielisille naisille tarjottiin mahdollisuus suorittaa haastattelu tulkin avulla, mutta siihen ei tartuttu. Osan naisista oli vaikea ilmaista itseään, mutta he halusivat kuitenkin jatkaa haastattelua suomeksi. Tämän vuoksi haastatteluissa ilmeni välillä ymmärtämisvaikeuksia puolin ja toisin.

Haastateltujen rekrytointivaiheessa ainoa valintakriteeri oli, että naiset kävivät tai olivat aikaisemmin käyneet naisten uinti- ja vesiliikuntavuoroilla tai -ryhmissä. Yhtenä tavoitteena oli saada haastateltavaksi naisia eri taustoista, mutta lähtömaalla tai etnisellä taustalla ollut haastateltavien rekrytoinnin aikana väliä. Taustat ilmenivät vasta haastattelujen aikana.

2. Naisten taustat

Haastatellut naiset ovat käyneet naisten uintivuoroilla yhteensä 9 eri kaupungissa ja paikkakunnalla³⁰:

Haastateltava	Paikkakunta	Lähtömaa
Saheba	Helsinki	Suomi/Somalia
Malika	Tampere	Irak
Rawda		Syyria
Nargiza	Porvoo	Kirgisia
Regina		Romania
Sumbul	Riihimäki	Afganistan
	Hyvinkää	
Tarja	Lappeenranta	Suomi
Zahra	Lieksa	Somalia
Asal	Kokkola	Iran
Rayan	Vaasa	Sudan
Sanaz		Iran

Tampereella ja Porvoossa on haastateltu kahta naista ja Riihimäen ja Hyvinkään seudulta on haastateltu nainen, joka on käynyt molempien kaupunkien tarjoamassa naisten uintivuorossa. Haastateltavilla naisilla on erilaiset kulttuuriset ja kansalliset taustat. Haastattelujen aikana naisilta ei kysytty uskuntoon liittyviä

³⁰ Haastateltujen naisten nimet on muutettu.

kysymyksiä. Osa naisista on asunut Suomessa alle 5 vuotta ja osa 13–30 vuotta. Yhdellä naisella oli sukujuuret Suomessa. Naisten ikähaarukka oli 25 - 50 vuotta.

Haastateltavista opiskelijoita oli 5 naista, josta suuri osa opiskeli suomen kieltä. Työelämässä oli 3 naista. Osa naisista kertoi vuorojen olevan hankalaan aikaan, koska heillä oli arkisin opiskelua tai töitä. Rayan Vaasasta koki, että uintivuoro arkisin sopii hänelle paremmin, sillä hän pääsee sopivasti koulupäivän jälkeen uimaan. Rayan koki puolestaan viikonloput haastavaksi, sillä silloin hänen oli hankalampi lähteä liikkeelle kotoa.

Perhetilanne

Yhdeksällä naisella (9/11) oli lapsia; kahden naisen lapset eivät olleet enää hoitoiässä. Hoitoikäiset lapset vaikuttivat siihen, pääsivätkö naiset aina osallistumaan naisten uintivuoroon. Mikäli paikkakunnan naisten uintivuorolle ei saanut ottaa pienempiä lapsia mukaan, naisten osallistuminen uintivuoroihin riippui siitä, oliko naisilla tukiverkosta Suomessa tai ketään kotona hoitamassa lapsia uintivuoron aikana. Osa naisista kertoi, että puoliset osallistuivat lasten hoitoon ja osa naisista oli yksinhuoltajia. Yksinhuoltajanaisilla oli eniten haasteita järjestää lastenhoitoa uinnin ajaksi.

Haastateltava	Onko hoitoikäisiä lapsia?	Saako äiti lasten hoidon järjestymään?	Saako lapset ottaa mukaan?	Kuka hoitaa lapsia äidin uinnin aikana?	Onnistuuko lähtö aina?
Tarja	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Puoliso	Kyllä
Saheba	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Puoliso	Kyllä
Rawda	Kyllä	Kyllä	Ei	Puoliso	Kyllä
Malika	Kyllä	Kyllä	Ei	Puoliso	Kyllä
Sanaz	Ei	Kyllä	Kyllä	Isä	Kyllä
Rayan	Ei	-	-	-	Kyllä
Nargiza	Kyllä	Kyllä	Ei	Puoliso	Kyllä
Regina	Ei	-	-	-	Kyllä
Asal	Kyllä	Ei	Kyllä	Äiti	Ei
Zahra	Ei	-	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Sumbul	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Puoliso tai anoppi	Kyllä

Haastatteluista selvisi, että naiset eivät aina ymmärtäneet syitä monen kunnan asettamaan kieltoon pienten lasten osallistumiselle naisten uintivuoroille. Kaikissa halleissa, joissa naisten uintivuoroja on järjestetty, ei ole lasten altaita. Porvoon Omenamäen palvelukeskuksen allas on esimerkki tästä³¹.

3. Uintivuorot

Syyt vesiliikunnan harrastamiseen

Naiset kertoivat käyvänsä uimassa monesta eri syystä. Yleisin syy oli vesiliikunnan kokeminen miellyttävänä liikuntamuotona. Zahra Lieksasta kertoi, että vedessä liikkuminen tuntuu hyvältä polvissa ja selässä. Tarja Lappeenrannasta mainitsi, että vedessä liikkuminen on tuntunut vahvistavan vatsalihaksia.

³¹ Palvelukeskuksessa on yksi allas, jossa syvyys vaihtelee 1.1–1.3 metrin syvyyden välillä. Allas on myös kooltaan pieni, eikä sinne mahdu kovin montaa henkilöä uimaan samaan aikaan.

Osa naisista koki naisten uintivuoron sosiaalisena tapahtumana. Naiset kertoivat, että naisten vuorolla he kokevat yhteisöllisyyttä ja viettävät mukavaa aikaa toisten ulkomaalaistaustaisten naisten kanssa - seurassa, johon kokevat samaistuvansa.

Uimataito

Kysyttäessä uimataidosta, kaksi naista (2/11) kuvasi uimataitonsa olevan hyvä. Loput naisista kuvasivat uimataitonsa puutteelliseksi. Hyvää uimataitoa naiset kuvasivat useamman metrin uimisena, ilman, että tarvitsee ottaa mistään kiinni. Suurin osa naisista ei kyennyt kelluntaan ja pysytteli altaassa kohdassa, jossa jalat koskevat altaan pohjaan. Osa näistäkin naisista kuitenkin kertoi osaavansa uida ja oli harrastanut uimassa käymistä monen vuoden ajan. Malika Tampereelta kertoi osaavansa uida, mutta kysytyäni tarkennusta uimataidosta, hän kertoi pysyttelevänsä altaan matalassa päässä. Sama kuvaus koskee neljää naista (4/11), mikä viittaisi naisten vähäiseen tietoon uinnista ja uimataidoista. Osa naisilla ei ollut aikaisempaa kokemusta uinnista ennen naisten vuoroille tuloa, joten oleminen altaassa, kelluminen ja liikkuminen vedessä saattaa heistä tuntua jo osaamiselta.

Kaikki haastatellut naiset ilmaisivat haluavansa oppia uimaan tai kehittää uimataitojansa uintikurssin avulla. Rayan Vaasasta, joka kertoi osaavansa uida hyvin, olisi halukas kokeilemaan harrastamisen lisäksi uintia kilpatasolla, tai muita vesiliikunnan urheilulajeja.

Naisten uintivuoro

Kuusi haastatelluista (6/11) naisesta viittasi uskonnollisiin tai kulttuurisiin syihin, joiden vuoksi kävivät naisille eriytetyillä uintivuoroilla. Yksi naisista kertoi syyksi oman kehonkuvan ja, että naisten vuoroilla on mukavampi harrastaa uintia. Loput naiset kertoivat osallistuvansa naisten uintivuoroille, koska harrastavat uintia mieluummin maahanmuuttajanaisten seurassa.

Regina Porvoosta kertoo, että yleisten vuorojen kantasuomalaisilla naisilla on erilaiset ongelmat, haasteet ja elämäntilanteet kuin maahanmuuttajanaisilla, joten heidän kanssaan on haastavampi löytää jotain yhteistä ja rakentaa ystävyysuhteita.

Yleinen vuoro

Yhdestätoista naisesta viisi ei ollut käynyt tai ei käy yleisellä vuorolla ja kuusi oli käynyt tai käy edelleen myös näillä vuoroilla. Osa naisista, jotka eivät käy yleisillä vuoroilla uskonnollisista tai kulttuurisista syistä kokevat, ettei uiminen kokovartalouimapuvussa tai burkinissa riitä, sillä uimapuku liimautuu vedessä kehoon, jolloin kehon muotojen peittävyys ei toteudu.

Osa yleisillä vuoroilla käyneistä tai käyvistä naisista koki, että se ei ole yhtä mukavaa tai miellyttävää kuin naisten vuoroilla käynti muustakin kuin uskonnollisesta tai kulttuurisesta syystä. Tarja Lappeenrannasta kertoi, että hänen uinnin harrastamisensa jäisi vähäiseksi, mikäli naisten vuoroa ei olisi, koska hän kokee uimisen yleisillä vuoroilla epämukavaksi.

Tiedottaminen

Suurin osa naisista oli saanut kuulla naisten uintivuoroista tutuiltaan. Nämä olivat ystäviä tai muita omaan yhteisöön kuuluvia jäseniä. Naiset eivät osanneet kertoa, mistä nämä muut henkilöt olivat itse saaneet tietää vuoroista.

Tarja Lappeenrannasta kertoi saaneensa tietää vuoroista sosiaalisesta mediasta seuraamalla uimahallin omia Instagram-sivuja. Sumbul Riihimäeltä sai tiedon ottamalla itse yhteyttä uimahalliin ja kysymällä naisten uintivuorosta. Riihimäen naisten vuorolla Sumbul kuuli Hyvinkäällä järjestetyistä naisten uintivuoroista ja on sen jälkeen käynyt molempien kaupunkien tarjoamilla vuoroilla. Regina Porvoosta kertoi saaneensa tietää Porvoon monikulttuurikeskuksen kautta vuorosta.

Haastatteluiden perusteella tiedottaminen erilaisten tiedotuskanavien kautta on selvästi tärkeää ja viidakkorumpu, sanan kiertäminen tutulta tutulle, korostuu.

Palvelujen yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuuteen liittyvä kysymys oli suurimmalle osalle naisille haastava eri syistä. Osalle naisista yhdenvertaisuuden käsitteen kääntäminen omalle äidinkielelle oli haastavaa tai käsite oli muutenkin vaikea ymmärtää. Jotkut naisten eivät nähneet miten naisille eriytetyt uintivuorot ja yhdenvertaisuus käsitteenä liittyivät yhteen.

Kahdeksan naista (8/11) oli sitä mieltä, että naisten uintivuorot parantavat yhdenvertaisuutta. Keskusteluista nousi kaksi päänäkökohtaa:

- 1) naiset, jotka eivät eri syistä pääsisi uimaan, saavat siihen mahdollisuuden naisten vuoroilla ja
- 2) naisten uintivuorot osoittavat arvostusta, kiinnostusta ja kunnioitusta eri kulttuuritaustoista tulevia naisia kohtaan ja he saavat tätä kautta näkyvyyttä.

Regina Porvoosta kertoi, että maahanmuuttajanaiset hakevat toistensa seurasta vertaistukea maahanmuuttajia koskeviin haasteisiin, joihin kantaväestö ei voi samaistua. Hän kertoo, että Porvoon kaupungin järjestämät naisten uintivuorot saavat hänet tuntemaan itsensä tervetulleeksi ja, että hänen yhteiskuntaan kotoutumisensa eteen tehdään töitä.

Rawda Tampereelta mainitsi ystäviensä toisessa eurooppalaisessa maassa olevan kateellisia siitä, että Rawda pääsee Suomessa naisten uintivuoroille ja, että niitä on Suomessa tarjolla naisille. Rayan Vaasasta oli sitä mieltä, että naisille eriytetyt uintivuorot heikentävät naisten itsevarmuutta ja pitävät naiset piilossa, jolloin miehet eivät opi näkemään naisia tasa-arvoisina ja kykenevinä. Asal Kokkolasta oli sitä mieltä, etteivät naisten vuorot vaikuta yhdenvertaisuuteen, sillä ne eivät ole tärkeitä, eivätkä oleellisia.

Terveisiä naisten uintien järjestäjille

Yleisesti ottaen naiset olivat erittäin tyytyväisiä naisten uintivuroihin. Kaikki eivät aluksi keksineet kehitysideoita tai kommentoitavaa vuoroista. Sanaz Vaasasta pelkäsi, että mikäli kertoo vuorosta liikaa, vuoroja saatetaan jollakin tavalla vähentää tai palveluja karsia.

Saheba Helsingistä oli sitä mieltä, että Helsingissä olisi järkevää muuttaa naisten vuoro Itäkeskukseen, johon olisi helpompi kulkea eri puolilta Helsinkiä. Tarja Lappeenrannasta kertoi, että monilta maahanmuuttajanaisilta puuttui jonkin verran perehdytystä uimahallikulttuuriin, esimerkiksi hygienia-asioihin liittyen. Osa naisista saattaa uida trikookankaisissa vaatteissa ja osa ei välttämättä peseydy ennen altaaseen menoa. Tämä vaatisi naisten perehdyttämistä uimahallin toimintatapoihin tai käytänteistä muistuttamista vuorojen aikana.

Neljä naista (4/11) toivoi pesutiloihin ja pukuhuoneisiin enemmän intiimiyttä - esimerkiksi lisäämällä verhoja suihkuihin - sillä perusteella, että heidän kulttuureissa tai uskonnoissa alastomuus ei ole sallittua myöskään saman sukupuolisten henkilöiden edessä.

Kolme naista (3/11) toivoi uintikursseja sekä aikuisille, että lapsille. Asal Kokkolasta toivoi lapsille uintiopetusta saman aikaisesti naisten uintivurojen kanssa, jotta aikuiset ja lapset pääsisivät yhtä aikaa uimaan. Tämä mahdollistaisi yksinhuoltajanaisille uimassa käymisen, kun lapset pääsisivät mukaan.

Zahra Lieksassa toivoi, että vuoro olisi mahdollisesti ilmainen. Hän kertoi harrastuksen käyvän hänelle kalliiksi, jos haluaa käydä viikoittain. Sumbul Hyvinkäältä oli ainut, joilla ei ollut toiveita siitä, että jotain vuoroissa olisi eri tavalla. Hän koki kaiken olevan hänelle sopivasti sekä Hyvinkään, että Riihimäen naisten uintivuoroilla.

3. Hankkeen kokemukset ja tulokset

Hanke oli kaksivuotinen ja siinä oli kaksi osakokonaisuutta: toisaalta julkisten liikuntapalveluiden tarjoamisen naisille eriytettyjen vesiliikuntamahdollisuuksien edistäminen sekä toisaalta järjestökentän edellytysten parantaminen naisille eriytettyjen vesiliikuntapalveluiden tarjoamiseen, esimerkiksi yksityisissä altaissa.³² Järjestöjen mahdollisuuksia edistää asiaansa heikentää maahanmuuttajayhdistysten puutteelliset resurssit ja tietämys suomalaisesta uimahallikulttuurista.

Julkisten uimahallien avaran ja yhtenäisen tila-arkkitehtuurin ja allasvuorojen niukkuuden vuoksi tavoitteena oli pilotoida vesiliikuntaa yksityisyyttä ja uimarauhaa kaipaaville naisille ryhmätoimintana myös pienemmissä altaissa järjestöjen ja kuntien yhteistyönä, jolloin voitiin samalla kartoittaa ryhmien tarvetta.³³ Tämä nähtiin etuna myös resurssien hyödyntämisen kannalta.

Järjestökentän omien uintivuorojen tarjoamisen helpottamiseksi hankkeessa pyrittiin kouluttamaan maahanmuuttajataustaisia naisia vesiliikunnanammattilaisiksi ja tarjoamaan heille mahdollisuus hankkia työkokemusta hankkeen tuella järjestettävissä vesiliikuntaryhmissä.

Hankkeessa tuettiin maahanmuuttajajärjestöjä myös yksityisten allasvuorojen hankinnassa, allasvuokrissa ja uimaohjaajapalkkioissa. Maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusjärjestöt ovat erillisiä vuoroja järjestäessä joutuneet turvautumaan lähinnä pieniin yksityisaltaisiin, jotka eivät läheskään aina syvyydeltään sovi hyvin uimaopetukseen tai vesipelkoisten ihmisten totuttamiseen veteen. Vesiliikuntaryhmien järjestämisessä tehtiin myös yhteistyötä julkisten liikuntatoimien kanssa sopivien allasvuorojen löytämiseksi.

I Vesiliikunnan ammattilaisten koulutukset

Hankkeessa järjestettiin maahanmuuttajataustaisille naisille kesällä 2021 ja 2022 uinninvalvojakoulutukset yhteistyössä SUH ry:n kanssa ja käyttäen heidän kouluttajiaan. Osallistujat koulutukseen rekrytoitiin hyödyntämällä hankkeen ja FIMUn yhteistyökumppaneita, FIMUn jäsenjärjestöistä sekä muista monikulttuurisuusjärjestöistä. Osa ilmoittautuneista huomasi ilmoituksen somesta.

Koulutus (yht. 50 tuntia) järjestettiin kahtena kesäviikonloppuna Jakomäen uimahallissa, ensimmäinen koulutusviikonloppu kesäkuussa ja toinen elokuussa, jolloin halli oli yleisöltä suljettuna. Koulutukseen kuului myös itsenäisesti opiskeltavat verkkomateriaalit ja välitehtävät lähijaksojen välissä. Maksuttomaan koulutukseen osallistui vuonna 2021 kahdeksan ja vuonna 2022 seitsemän naista. Osallistujien matkat ja majoitus ja lounaat korvattiin, mikä mahdollisti osallistumisen myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta.

Koulutuksista on tähän mennessä valmistunut yhteensä 4 uinninvalvojan ammattipätevyyden saanutta naista. Koulutuksista saatiin hyvät kokemukset kurssin tiedollisen osion haltuunotosta. Osallistujat olivat hyvin motivoituneita ja erityisesti ensiapu- ja hengenpelastustaidot kiinnostivat. Teoriaosuus ei tuottanut kummallakaan kurssilla osallistujille suuria vaikeuksia, edes kielellisesti. Fyysisesti kurssi osoittautui haastavaksi ja erityisesti uinninvalvojan testiuintiin kuuluvat sukelluskokeet osoittautuivat kurssien osallistujille vaikeiksi. Vuoden 2022 kurssille pyrittiinkin etukäteen kartoittamaan osallistujien uimataittoa.

---

³² Jos puuttuvat allas- ja henkilöresurssit tai asenteet ja negatiivinen mediahuomio ovat vesittäneet julkisen puolen pyrkimykset lisätä eriytettyjä vuoroja, muslimi- ja monikulttuurisuusjärjestöt ovat joissain tapauksissa tarjoutuneet itse järjestämään vuorot esimerkiksi uimahallien aukioloaikojen ulkopuolella.

³³ Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kaupunkien ja järjestöjen yhteistoimintaa naisten vesiliikuntavuorojen edistämiseksi ja niistä tiedottamiseksi oli jo ennen hanketta pyritty lisäämään FIMUn vuodesta 2018 lähtien emännöimissä pyöreän pöydän kokouksissa, joihin on kutsuttu mukaan myös edustajat yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta ja Etnisten suhteiden neuvottelukunnasta.

Lisäksi hanke mahdollisti osallistumisen vesitreeniohjaajakurssille, josta on valmistunut yksi ohjaaja. Vuoteen 2022 ajoitettu uimaopettajakoulutus siirrettiin nuikkojen kouluttaja- ja halliresurssien vuoksi ja järjestetään vuonna 2023, mikäli hankkeelle saadaan jatkorahoitusta.

II Vuorojen/liikuntatoiminnan järjestäminen

Sana, johon hankkeen kokemukset vesiliikuntatoiminnan järjestämisessä tiivistyvät, on **kilpailu**: palveluiden ja vuorojen järjestäjät kilpailevat allas- ja henkilöresursseista; uimaan tai uimakouluun tulijat kilpailevat niistä muutamista paikoista, jotka voidaan järjestää. Teimme järjestelyjä yhteistyössä maahanmuuttajayhdistysten kanssa ja samalla tuli näkyväksi myös se, minkälaisiin haasteisiin ja esteisiin ne liikuntatoimintaa järjestäessään törmäävät.

Suomessa vesiliikunnan naispuolisista ammattilaisista on huutava pula. Naisvalvojia, uimaopettajia, vesijumppaohjaajia on vaikea saada yksittäisille vuoroille töihin, koska tarjolla on myös työtä pitemmissä jaksoissa ja paremmalla palkalla. Fimun hallituksen määräämät ohjaajapalkkiot eivät olleet suuria, FIMUn jäsenyhdistyksissä toimivia vesiliikunnan ohjaajia ei ole paljon ja hankkeessa koulutetuilla uusilla naisvalvojilla ja ohjaajilla on usein myös toinen työ.

	Kurssi	Ryhmä	Paikka	Aikaväli	yksitt. kävijät	käyntikerrat	vuoromäärät
1	Vapaa vuoro	Ryhmä 1	Kilon uimahalli	4.9.-16.10.2021	10	43	7
2	Vapaa vuoro	Ryhmä 2	Kilon uimahalli	4.9.-16.10.2021	10	44	7
3	Uimaopetus A1	alkeis-, aikuiset	Kilon uimahalli	4.9.-16.10.2021	10	36	7
4	Uimaopetus A2	alkeis-, aikuiset	Kilon uimahalli	4.9.-16.10.2021	10	32	7
5	Vapaa vuoro	Ryhmä 1	Kilon uimahalli	23.10.-4.12.2021	10	20	7
6	Vapaa vuoro	Ryhmä 2	Kilon uimahalli	23.10.-4.12.2021	10	25	7
7	Uimaopetus	alkeis-jatko, aikuiset	Kilon uimahalli	23.10.-4.12.2021	10	40	7
8	Uimaopetus	jatko, aikuiset	Kilon uimahalli	23.10.-4.12.2021	10	30	7
9	Vapaa vuoro ja uimaopetus	lapset, teinit ja aikuiset	Lieksan uimahalli	18.9.-18.12.2021	41	319	13
10	Vapaa vuoro	Ryhmä 1	Kilon uimahalli	12.2.-20.3.2022	5	25	7
11	Vapaa vuoro	Ryhmä 2	Kilon uimahalli	12.2.-26.3.2022	11	27	7
12	Uintikurssi, alkeisjatko	Ryhmä 1	Olarin uimahalli	12.2.-26.3.2022	5	25	7
13	Uintikurssi, jatko	Ryhmä 2	Olarin uimahalli	12.2.-26.3.2022	5	21	6
14	Vapaa vuoro	Ryhmä 1	Kilon uimahalli	10.-24.5.2022	7	15	3
15	Vesijuoksu	Ryhmä 1	Kilon uimahalli	7.-28.5.2022	6	12	3
16	Uintikurssi- alkeet	Ryhmä teinit ja aikuiset	Keski-Espoon uimahalli	6.7.-10.8.2022	9	26	5
17	Uintikurssi, alkeet	9-10v	Keski-Espoon uimahalli	6.7.-10.8.2022	8	32	5
18	Uintikurssi, alkeisjatko	teinit ja aikuiset	Keski-Espoon uimahalli	11.10.-15.11.2022	11	48	6
19	Uintikurssi	Kotiäidit	Hämeenlinna	23.11.2022	7	13	2
20	Vesijumppa- ja vapaa vuoro	lapset, aikuiset ja seniorit	Helsinki, Iiriskeskus	25.11.-16.12.2022	64	109	4
	Yhteensä				259	942	124

Hankkeessa osallistuttiin naisten uintivuorojen ja uimakoulu- tai muiden vesiliikuntaryhmien järjestämiseen tai tuettiin toimintaa Espoossa, Helsingissä, Hämeenlinnassa, Lieksassa, Jyväskylässä ja Forssassa. Lisäksi eriytettyjä vesiliikuntaryhmien aloittamiseksi tehtiin jo järjestelyitä Kajaanissa ja Kiteellä, sekä neuvoteltiin Kuopiossa ja Lahdessa.

III Maakunnallinen vaikuttaminen

Lieksan somaliperheyhdistyksen avulla toteutettiin vuonna 2021 Pohjois-Karjalaa koskeva pilotti, jonka tavoitteena oli vaikuttaa naisille eriytetyn vesiliikunnan edistämiseen maakunnallisesti, jotta asiaan kiinnitettäisiin huomiota muun muassa kuntien hyvinvointiohjelmissa ja kunnallisissa kotouttamisohjelmissa. Vaikuttamiskeinoina käytettiin yhteydenottoja mm. maakunnallisiin maahanmuuttoasiain työryhmiin sekä maahanmuuttoasioiden johtajiin. Lieksa pilotoi myös yhteistyötä maakunnan kuntien kanssa tavoitteenaan järjestää eriytetty uimavuoro naisille kuntien ja järjestöjen yhteistyönä.

Konsultoitaessa Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan Ely-keskusten vastaavien maahanmuuttoasiantuntijoiden kanssa hanketta suositettiin lisäämään kunnallisille tahoille tietoa ja ymmärrystä miksi erillinen uimavuoro on tärkeä, ja erityisesti tiedottamisen ja vaikuttamisen roolia korostettiin paikallistasolla, mutta myös Maakuntaliitolle.

Pohjois-Karjalassa maahanmuuttoasioiden hyvinvoinnin edistämisen rakenteet ovat kuntien rooleissa, mutta ne huomioidaan alueellisissa rakenteissa. Maakunnallisella tasolla suositettiin valitsemaan keskeisimmät kunnat, edetä vaiheittain pilotoimalla toimintaa näiden kuntien kanssa ja siten mahdollisesti päästä mukaan myös strategiatyöhön. Hyvä keskusteluyhteys luo hyviä väestösuhteita alueille. Ely-keskukset tekevät monella saralla yhteistyötä järjestöjen kanssa ja Itä-Suomessa toimii ETNO, joka on järjestöjen yksi vaikuttamiskanava.

Hankkeen työntekijät osallistuivat mm. POKAT25 maakuntaohjelman valmisteluun JANE-verkoston kautta ja Maakuntaliitolle ja ELY-keskuksille tiedotettiin mm. hankkeen 1. vuoden päättäneestä webinaarista. Myös Pohjois-Karjalan Move-verkosta hyödynnettiin hankkeessa tiedottamisen kanavana ja kohderyhmän tavoittamiseksi.

Yhteistyökumppani Lieksan Somaliperheyhdistys ry vastasi Pohjois-Karjalan osahankkeen toteuttamisesta, työntekijöinä Lieksan hanketoimijat Arja Sarasoja ja Triin Salem sekä Luul daud Abdulle kokemusasiantuntijana.

Hankkeessa saatiin toteutettua vuonna 2021 Lieksan uimahalliin naisten vuoro ja uimaopetusta sekä ala-asteikäisille tytöille, että teineillä ja aikuisille naisille. Hankkeen aloitteesta Lieksan kaupunki päätyi toteuttamaan 3 kuukauden pituisen naisten vuorokokeilun ja hankki ulkopuolista apu työvoimaa. Naisten vuoroa varten uimahalli avautui lauantaina tuntia aikaisemmin, ja toinen tunti otettiin yleisövuorosta. Kokeilulla kävi hyvin naisia eri taustoista ja vuoro jatkuu edelleen. Nykyisin osa vuorolla käyneistä naisista on alkanut uida myös yleisövuoroilla, burkineissa.

Kiteen opiston ja kunnan kanssa neuvoteltiin naisille eriytetyn vesijumpan aloittamiseksi opiston altaalla, mutta ryhmä ei toteutunut ohjaajapulan vuoksi. Hanke otti myös yhteyttä kaikkiin Pohjois-Karjalan uimahallien ja kylpylöiden kanssa burkinin käytön sallimiseksi, missä vaikutustyössä myös onnistuttiin.

Vuonna 2022 maakuntatasoista työskentelyä lavennettiin Kanta-Hämeeseen ja Kymenlaaksoon, joissa keskeisiksi kunniksi valittiin Hämeenlinna, Riihimäki ja Forssa sekä Kouvola ja Kotka. Yhteydenotot ja yhteistyökokoukset saatiin alulle vasta huhti-toukokuussa. Maakuntakokouksissa pyrittiin saamaan aikaan

synergiaetuja toimimalla yhdessä samoin naisten liikuttamiseen pyrkivän FIMUn Mamanet-hankkeen kanssa, mutta liiton työntekijävaihdokset keskeyttivät hyvin alkaneen yhteistyön Kymenlaakson suuntaan.

Kanta-Hämeessä toteutettiin 2 maakunnallista (HML-Riihimäki-Forssa) yhteistyökokousta, joista toisessa keskityttiin pohtimaan kohderyhmän saavuttamista ja sitouttamista toimintaan. Kokouksessa aiheesta alusti Helsingin Liikuntapalveluiden Stadin maali -hankkeen koordinaattori Hanna M. Marttila, joka teki aiheesta opinnäytetyötään. Yhteistoimintakokoukset konkretisoituivat Forssassa naisten uimaopetuksen ja maahanmuuttajataustaisen naisvalvojan koulutuksen tukemiseen Forssan Vesihelmessä sekä syksyllä Hämeenlinnan toimijoiden kanssa kotoryhmän naisille järjestettyyn eriytettyyn uimaopetukseen Voutilakeskuksessa.

HYVIÄ KÄYTÄNTEITÄ NAISTEN ERIYTETYN VESILIIKUNNAN TOTEUTTAMISEEN

Naisille eriytetty vesiliikunta tarkoittaa, että kaikki osallistujat ja työntekijät ovat naispuolisia ja ulkopuolisten näkyvyys altaalle on estetty.

Naisten vuoroja tarvitaan monista eri syistä: esimerkiksi eri kulttuurien säädyllisyyskäsitteet, kosmeettinen haitta tai vamma, ulkonäköpaineet tai keuhonhäpeä voivat estää lähtemästä uimaan yleisille vuoroille. Naisten vuorolla käyvät naiset ovat myös sanoneet kaipaavansa uimarauhaa.

Eriytetyn vesiliikunnan järjestäminen vaatii paljon suunnittelua, toimintaan sopivan (joskus yksityisen) altaan ja henkilöresursseja, joten kustannuksia syntyy. Miten varmistaa, että asiakkaiden ja järjestäjien tavoitteet ja odotukset toiminnasta kohtaavat? Miten pitää huolta, että aikaansaatuun toimintaan löytyy kävijöitä ja että he jatkavat toiminnan parissa? Mikä merkitys on kohderyhmän osallistamisella mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen?

Käymme seuraavassa läpi keräämästämme aineistosta nousevia ja hankkeen aikana esille nousseita tapoja:

- toteuttaa yksityisyyden suojaa vesiliikunnassa
- tavoittaa kohderyhmää
- toteuttaa toimintaa yhteistyöllä
- sitouttaa ja osallistaa kohderyhmää toimintaan

Yksityisyyden suoja, turvallinen tila ja muu turvallisuus

Paremmaksi yksityisyyden tarjoamiseksi naisasiakkaille uimahalleissa oli kehitetty ratkaisuja näkyvyyden peittämiseksi sekä ulos että sisätiloihin, mahdollistettu peittävän uima-asun käyttö ja tarjottu yksityisyyttä myös pukuhuone- ja peseytymistiloihin. Uimarauhan ja turvallisen tilan kokemuksen tarjoamisen lisäksi on huomioitava myös vesiturvallisuus.

Ikkunaratkaisut

- Joissain halleissa on asennettu ikkunoihin **verhot** tai **kaihtimet** (esim. Vantaalla Martinlaakson uimahalli), mutta riittää myös, jos peittää ikkunan **alaosan sermein** (Lappeenranta ja Imatra).
- ikkunaan (tai alaosaan) voitiin asentaa **peilikalvo** (esim. Valkean talon allas, Helsinki)
- Näkyvyys aulasta tai kahviosta voitiin peittää esimerkiksi vetämällä **lippusiimaa** aulaan (Suomussalmi)
- Huom! Isoistakaan ikkunoista ei välttämättä ole suoraa näkyvyyttä altaalle (tai osalle altaista), jos kulkuväylät eivät ole ikkunoiden välittömässä läheisyydessä, kasvullisuus peittää ikkunoita tai halli on rinteessä (Kokkola, Riihimäki).
- Joissain kaupungeissa naisten vuoroihin käytetty uimahalli oli joko kokonaan tai osittain maan alla (esim. Wellamo Jyväskylässä, Naisvuori Mikkelissä, Jakomäki Helsingissä).
- On varmistettava, että miespuolinen henkilökunta ei tule altaalle tekemään rutiinityötehtäviä vuoron aikana (esim. huoltotöitä, siivousta) ja että kameravalvontaa kassalta/aulasta ei seurata vuoron aikana, jos miespuolinen työntekijä on töissä [ohjaaja(t) vastaa(vat) altaalla turvallisuudesta (Oulu)].

Peittävä uima-asu

- Burkini on uima-asukankaasta tehty, käsivarret ranteeseen ja jalat nilkkaan asti peittävä, usein myös hupullinen uima-asu, jota osa maahanmuuttajataustaisista naisista käyttää uimessa.

- Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliitto suosittavat, että kaikki uimahallit sallivat burkinien käytön.
- Burkinia ei ole aina helppo hankkia (saatavuus vain netistä, taloudellinen tilanne, uintia vain kokeiluker(toj)a), joten naisten vuorolla on saatettu tarjota **burkineita lainaan** (Helsinki), **vuokraan**, niitä on hankittu **myyntiin hallille** ja neuvottu asiakkaita niiden hankkimisessa (Hyvinkää).
- Pakolaisnaisten kanssa **on voitu** toiminnan alussa **jousta** uima-asumateriaalissa ja sallittu väliaikaisesti puhdas trikoopuku (vesiarvot eivät olleet huonontuneet). On myös hankittu kierrätettyjä tavallisia uima-asuja naisten vuorolle lainattaviksi (Suomussalmi).

Pukuhuone- ja peseytymistilat

- Saunaan sai mennä pyyhe ympärillä (Turku)
- Yksi tai useampi **verhollinen suihku** (useita kuntia), yksityisyyttä saa aikaan myös sermillä
- **Erillinen pukeutumiskoppi** (useita kuntia)
- Perhepukuhuoneet, joissa oma suihkutila ja pukuhuone (Kokkola)
- Unisex-pukuhuoneet, joita käyttää myös avustajaa tarvitsevat asiakkaat ja sukupuolivähemmistöt (Helsinki, Itäkeskuksen uimahalli)
- Jos tilat eivät ole välittömästi muokattavissa > entä seuraavan remontin yhteydessä? Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee erilaisten yksityisten peseytymistilojen rakentamista uimahalleihin kaikkien ihmisten ja ihmisryhmien yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Vesiturvallisuus ja ohjaajaresurssit

Uimarauhan ja turvallisen kokemuksen tarjoamisen lisäksi on huomioitava myös vesiturvallisuus. Vesielementtiin tottumattomat ihmiset eivät välttämättä ymmärrä veden vaaroja ja tämä asia vaikuttaa vuorojen järjestämiseen monella tapaa.

- Asiakkaiden ohjaukseen ja neuvontaan panostetaan, sekä naisen omaa turvallisuutta, että lapsia koskien.
- Vuoroilla käyvien naisten haastatteluissa kävi ilmi, että maahanmuuttajataustaiset naiset eivät osaa arvioida omaa uimataitoaan ja yliarvioivat taitonsa.
- Vuorolle tai ryhmään otetaan enintään **10 uimataidotonta** tyttöä tai naista / **ohjaaja**. Osassa kuntia on jätetty **lapset** vuorolta pois, jotta naiset voivat rauhassa opetella uimaan tai käydä vesijumpassa.
- Jos lapset ovat mukana, max. 2 lasta/aikuinen. Lisäksi äideille on syytä teroittaa, että he ovat vanhempien vastuulla ja lapset on pidettävä käsivarren etäisyydellä. Osa vanhemmista on saattanut luulla, että uinninvalvojat valvojat lapsia heidän puolestaan.
- Osassa kuntia (pienryhmissä) lapset on saanut ottaa mukaan ja lisäohjaaja/lisäuinnavalvoja ohjaa lapsia vedessä.
- Hyvänä käytänteenä hankkeen järjestämässä toiminnassa on todettu, että lapsille järjestetään uimaopetusta ja/tai vesileikkejä, kun naiset uivat tai vesijumppaavat (Lieksa, Helsinki). Muun ajan naiset ovat vastuussa lapsistaan.
- **Vesipelkoisten** naisten huomioiminen

Käyttäjien osallistaminen toimintaan

- Ovatko potentiaaliset käyttäjät päässeet vaikuttamaan vuorojen / ryhmien järjestelyihin?
- Onko mahdollista tavoittaa asiakkaita ja selvittää millaista liikkumista kohderyhmä toivoo ja mitä kohderyhmä liikkumiselta ylipäättään toivoo (esim. terveyshyötyjä, sosiaalisempaa käyttöä)?

Vaikka vesiliikuntavuorojen ja ryhmien järjestämisessä on monia turvallisuusasioita, resurssi- ja muita reunaehtoja, joihin osallistujat eivät voi vaikuttaa, **osallisuutta** voi antaa jo se, että liikuntaryhmästä ja **toiminnan ehdoista, tarpeista, toiveista ja tavoitteista keskustellaan yhdessä**. Onnistunut toiminta on monesti kiinni myös **luottamuksen syntymisestä**, kun tieto kulkee eri toimijoiden ja asiakkaiden välillä. Toimintaa suunniteltaessa kannattaa käydä tulevien asiakkaiden kanssa tiloja läpi ja pohtia mahdollisiin ongelma-kohtiin ratkaisuja yhdessä.

Ulkomaalaistaustaisten naisten haastatteluissa selvitetty toiveet liikunnan ja liikkumisen suhteen tukevat kuvaa, jonka saimme naisten vuorojen järjestäjiltä: naiset toivoivat ohjattua liikkumista ja liikuntaa, ja liikkumista yhdessä muiden naisten kanssa ryhmässä. Haluttiin liikkua perheen kanssa, lapset mukana. Maksuttomia kokeiluja pidettiin tärkeinä.

- Uimahallikulttuuriin liittyy myös paljon **hiljaista tietoa**, joka ei ole muualta tulleille tai palveluiden parista pois jääneille tiedossa ja se tieto tulisi **kirjoittaa auki/välittää** asiakkaille jo toimintaa järjestäessä ja toteuttaessa.
- Toimintaan liittyvää **ohjeistusta** voidaan **suunnitella yhdessä asiakaskunnan kanssa**.
- **HUOM!** jos uimahallien asiakaskunnalta kysytään kehitettävistä palveluista, **ulkomaalaistaustaisen väestön mielipiteet jäävät laajalti piiloon**, joko puuttuvan kielitaidon vuoksi tai koska he eivät ole palveluiden piirissä.

Muun muassa Helsingissä maahanmuuttajaliikunnan suunnittelua tehdään yhdessä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa: ilmoittautumistiedotteita lähetetään maahanmuuttajajärjestöihin, moskeijayhdistyksissä on (terveyskeskuksen kanssa yhteistyössä) pidetty tiedotustilaisuuksia liikunnan terveysvaikutuksista. Pääkaupunkiseudun kunnat järjestävät toimintaa yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen ja monikulttuurisuusjärjestöjen kanssa (esim. Iftin-seura ry, Sahan-seura ry, Sumana ry, Nelumbo ry, Espoon Mokulat, Monaliiku, African Care).

- Lappeenrannassa juuri **maahan muuttaneet liikunnanohjaajat** on otettu **resurssina** ja **kielen pikakurssituksen avulla** pystytty rekrytoimaan **mukaan liikuntaryhmien järjestämiseen**: maahanmuuttajille on annettu mahdollisuuksia, heidät on nähty voimavarana ja työllistetty mukaan toimintaan.
- Turku on käyttänyt **omakielisiä ohjaajia koto-toiminnan** vuoroilla.

Toisaalta esimerkiksi FIMUn jäsenjärjestöissä vesiliikuntaan liittyvistä turvallisuuskysymyksistä tai muista toiminnan järjestelyihin liittyvistä vaatimuksista ja rajoitteista ei ole riittävää tietoa.

- Yhteistyössä kunnan ja/tai yksityisten tahojen kanssa järjestettävässä toiminnassa **odotukset eivät useinkaan kohtaa**, jos järjestävällä osapuolella ja asiakasyhteisöillä ei ole juurikaan tietoa toisistaan. Asiasta tarvittaisiin **info-ja keskustelutilaisuuksia ja koulutusta**.
- Voisiko asennekasvatusta vesiturvallisuudesta, hygieniasta ja muista uimahallissa käytössä olevista välttämättömistä säännöistä vastuuttaa maahanmuuttajayhteisöille? Tällöin ohjeistusta ja neuvontaa voidaan tehdä myös omalla kielellä ja sen jälkeen ohjaajat voivat jatkaa asiasta vuoroilla ja ryhmissä.

Käyttäjien tavoittaminen ja neuvonta

Monessa haastatelluista kunnista kohderyhmän tavoittamiseen oli panostettu paljon ja tiedottaminen oli pääsääntöisesti ollut **monikanavaista** ja **monikielistä**. Toisaalta kunnissa, joissa toiminta oli joko pitkäkestoista ja vakiintunutta tai **puskaradio** oli saatu toimimaan, tiedotusta ei juurikaan enää tarvittu. Paikkakunnilla, jossa naisten **vuoro pyöri säännöllisesti**, naiset löysivät vuorolle hyvin, kun taas silloin tällöin järjestetyt vuorot monesti kärsivät osallistujapulasta.

Kohderyhmän osallistaminen jo toiminnan suunnitteluun auttaa kohderyhmän tavoittamisessa ja neuvonnassa, koska tällöin toiminnan sisältö ja järjestelyt ovat etukäteen ainakin osalla yhteisöstä tiedossa.

Tiedotuksen **kohdentaminen** (esim. puhutteleva markkinointi) ja **kehottava sanoitus** on tärkeää, koska osa ulkomaalaistaustaisista naisista ei koe kuuluvansa kohderyhmään lainkaan. Samoin, koska ulkomaalaistaustaiset naiset eivät välttämättä osaa liikuntajargonia, **toiminnan sisältö ja tarvittavat varusteet tulisi kuvata tarkasti** mukaan uskaltautumisen helpottamiseksi. Muun muassa Riihimäki on suunnitellut markkinointi- ja **infovideon** tekemistä uimavuoroista.

Tiedottamiseen on haastatelluissa kunnissa osallistettu sekä maahanmuuttajayhteisöjä, kunnan eri toimialoja, että muita tahoja :

- maahanmuuttajaneuvosto
- monikulttuurisuusyhdyshenkilö
- monikulttuurinen fb-ryhmä
- kunnan maahanmuuttajatyö
- kotouttavan työn ryhmien suomenkielen opetus
- kotouttavan toiminnan infotilaisuudet (tulkit mukana),
- valmistavan opetuksen luokat, koulut ja oppilaitokset, AMK:t
- urheiluseurojen ja muiden järjestöjen ja yhteistyökumppaneiden verkosto
- mainos joka kotiin haettavassa liikuntapalveluiden esitteessä, esim. päiväkodin kautta (Helsinki)
- seurakunnat
- kahvilatoiminta, jossa kerrottu toiminnasta
- hyvinvointi- jne. tapahtumat, niissä vapaalippujen jako
- monikulttuurisuuskeskus rekrytoi osallistujat, tiedotti ja käänsi
- vastaanottokeskuksen ryhmiä viety tutustumaan liikuntapaikkoihin
- yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen kanssa (esim. meililista)

Muutamassa kunnassa, joissa vuoroja järjestetään jaksoissa tai silloin tällöin, kerrottiin, että markkinoissa on pyritty tunnistettavuuteen (mainos pidetty samantyyppisenä vuosikaudet), jotta asiakkaat tietävät heti mistä on kysymys.

Osassa kunnista vuoroja on kuitenkin jouduttu lopettamaan tai vähentämään, koska naisia ei ole vuoroilla käynyt. Osassa kunnista naisten vuoroilla käy lähinnä kantaväestön naisia. Haastatelluissa pohdittiin, **kulkeeko tieto maahanmuuttajayhdistyksistä naisille asti**. FIMUn kokemuksen mukaan ei useinkaan, koska yhdistyksillä ei välttämättä ole resursseja ja välineitä tiedotukseen.

Nykyiset viestintävälineet ja some vähentävät tiedottamisen vaatimaa työtä.

- Instagramissa tieto leviää nopeasti ja **whatsapp-ryhmässä** tieto kulkee molempiin suuntiin helposti.
- Hankkeessa whatsapp-ryhmän käyttäminen on vähentänyt myös puhelimitse tulevia tiedusteluja ja neuvontaan kuluva aikaa.

Kiinnostuksen herättämiseksi on muutamissa kunnissa käytetty maksuttomia kokeilukertoja tai kokeilukuukausia (mm. Turku ja Lappeenranta). Samoin on tarjottu alennuksia uimaopetuksen ja/tai vesiliikunnan osallistumismaksuista (Helsinki) tai aktivisuusrannekkeita, alueliikunnan kortteja.

Jos tiedotusta on tehty vuositolulla vain suomeksi, voisiko esim. hyödyntää maahanmuuttotyötä tiedotteiden käännettämiseen?

Toimijat eivät ole aina tietoisia toisistaan. Esimerkiksi Vaasassa järjestetään paljon naisille eriytettyä vesiliikuntaa, mutta hankkeen kyselyssä asia ei noussut esiin, koska uimahallilla ei ole tietoa asiasta. Tiedotuksen tiivistämiselle on siis kuntien liikuntapalveluiden sisälläkin tarvetta.

Käyttäjien sitouttaminen

Sekä tutkimuksen, että tehtyjen haastatteluiden perusteella kohderyhmän sitouttamisessa fokusta on siirrettävä järjestettyyn toimintaan sosiaalisena tilanteena: viihtyvätkö naiset liikuntatilanteessa ja kohdataanko heidät?

Tärkeänä kysymyksenä nähtiin: **mihin ihmisiä ohjataan ja miten heitä kohdataan?**

- ohjattu liikunta koettiin mielekkäämpänä ja motivoivampana kuin itsenäinen liikkuminen
- oman ajan viettäminen omien tuttujen kanssa liikunnan parissa kiinnosti ->yhteisöllisyys ja liikunnan sosiaalinen merkitys on tärkeää
- turvallinen ensikokemus: otetaan vastaan liikuntapaikalla, tervehditään ja opastetaan
- tiedotuksesta, neuvonnasta ja ohjauksesta riisutaan liikuntaslangi ja hiljainen tieto, sillä voi olla, että lähtömaissa kokemusta ohjatusta liikunnasta ei ole ollut lainkaan
- koko ryhmä lähtee helpoista liikkeistä liikkeelle, kuntotasosta riippumatta, jotta kaikki pystyvät tekemään ja pääsevät mukaan
- vanhempien tekemiset heijastuu lapsiin: yhteistä tekemistä äideille ja lapsille, lapsien mukanaolo -> joko yhteistä liikuntaa tai lasten hoito järjestettävä
- monipuolisuus ja kokeilut, musiikkia toivotaan
- säännöllisyys liikunnassa voi olla vaikeaa, jos asukkailla ei välttämättä ole aiempaa kokemusta / liikuntakulttuuria -> tärppityypiset liikuntakokeilut/tapahtumat tuntuvat kiinnostavan eniten

Jälleen on tärkeä toimintaa suunnitella tiedostaa mitä osallistujien tulee tietää vuorolle tullessaan ja mihin he sitoutuvat, jotta ensimmäisellä kerralla vältetään väärinymmärryksiltä, pettymyksiltä ja myös kasvojen menetykseltä muiden osallistujien läsnä ollessa.

Monissa kunnissa oli huomattu, että naisten uintivuoro on erityinen juuri sosiaalisuutensa ja **yhteisöllisyytensä** ansiosta:

- Jyväskylässä oli saunassa syntynyt spontaaneja keskusteluja kantaväestön ja maahan muuttaneiden välille
- Kylpylä, kylpylämäinen ympäristö ja joustavat järjestelyt (esim. musiikki, tanssi sallittu) tuottivat naisten vuorolle mukavan ja rennon tunnelman (Suomussalmi, Kokkola, myös Turku)

Liikuntapalveluissa ollaan myös havahtumassa siihen, että:

”kun maahanmuuttaja tulee, toimitaan heti, kun on vielä voimavaroja toimia. Ei odotella passivoitumista, vaan mahdollistetaan asiat, kun ihmiset ovat vielä innokkaita. Kauan täällä olleita on paljon vaikeampi sytyttää. Melkein kaikille tulee notkahdus jossain vaiheessa. Liikuntakokeilut juuri tulleille on helppo saada ihmiset mukaan. Alussa ihminen hakee yhteyksiä ja on vastaanottavainen. Silloin täytyy antaa merkkejä, että olet tervetullut.”
(Lappeenranta)

Yhteistyö

Vesiliikunnan järjestämisessä tehtävää yhteistyötä ohjaa mm. kunnan (liikunta)strategia, olemassa olevat käytänteet ja toiminnan rahoitusmallit. Liikuntapalveluille tehtyjen haastattelujen perusteella naisten vuoroja järjestävissä kunnissa tehdään monipuolista yhteistyötä **kunnan eri toimialojen, järjestökentän ja**

yksityisen liikuntasektorin toimijoiden kanssa. Osaan on jo edellä viitattu, mm. koskien maahanmuuttajien saavuttamista.

Kunnan eri sektorien välillä yhteistyötä on tehty useimmiten maahanmuuttaja- ja liikuntapalvelujen välillä. Esimerkiksi Turussa **KOTO-palveluista** on saatu eriytetyille vuoroille omakielisiä ohjaajia. Kotouttamispalveluiden asiakkaat ovat saattaneet saada maksuttomia kokeilujaksoja tai alennusta pääsymaksuun. Maahanmuuttajapalveluiden ja **vastaanottokeskusten ohjaajat** ovat auttaneet naisten neuvonnassa. **Maahanmuuttajaneuvosto** on ollut tärkeä yhteistyö kumppani vuoroa aloitettaessa mm. Kokkolassa ja Vaasassa. **Monikulttuurisuuskeskuksia** käytetään samoin yleisesti tiedotuksessa apuna (Mikkeli, Hyvinkää).

Useamman kaupungin liikuntapalvelut tekivät **terveyspalveluiden** kanssa yhteistyötä neuvomalla liikunnan terveyshyödyistä. Helsingissä liikuntapalvelut ja terveyskeskus tekivät yhteistyötä tiedottaakseen moskeijayhdistysten kautta naisille liikunnan terveysvaikutuksista. Useammalla paikkakunnalla käytettiin myös neuvolaa tiedotuskanavana.

Toinen tärkeä yhteistyötaho on ollut **koulutussektori**. Peruskoulujen liikunnanopetus on useassa tapauksessa ollut aloitteellinen tyttöjen eriytettyjen uimaopetuksen alulle saamisessa. Aikuisia naisia on tavoitettu kansanopistojen, ammattiopistojen ja -korkeakoulujen kautta, joissa on järjestetty erillisiä infotapahtumia tai annettu infoa esim. osana hyvinvointitapahtumia. Liikuntatapahtumista on tiedotettu myös varhaiskasvatuksen avulla, joka lapsen reppuun laitettavalla esitteellä.

Yllätyksen tuotti se, että toimijat eivät ole aina tietoisia toisistaan. Esimerkiksi Vaasassa järjestetään naisille eriytettyä vesiliikuntaa pienessä erillisessä altaassa, mutta kaupungin uimahallilla ei ole tietoa asiasta. Tiedotuksen tiivistämiselle on siis tarvetta.

Synergiaetuja on saatu ja kustannuksia pystytty säästämään myös tekemällä **eri kaupunkien välistä yhteistyötä**:

- Lappeenrannassa ja Imatralla yksi liikunnansuunnittelija suunnittelee ja koordinoi molempien kaupunkien naisten eriytettyjen vuorojen ja oheistoiminnan toteutuksen.

Yhteistyö järjestökentän kanssa

Suuremmat kaupungit tekevät naisten vuorojen järjestämisessä yhteistyötä uimaseurojen kanssa, jolloin ohjaajat ja mm. tilastointi tilataan ostopalveluina niiltä. Näin toimivat esimerkiksi Turku ja Vantaa.

Helsingin liikuntapalvelut ovat tehneet paljon yhteistyötä uintia tarjoavien kansalaisjärjestöjen kanssa (esim. African Care, Monaliiku) ja tekevät myös suunnittelua maahanmuuttajajärjestöjen kanssa. Ohjaukseen ja allasvuokraan on annettu tukea, joskus myös ohjaajia Liikuntapalveluilta. Toiminnasta tiedottamisessa ja liikuntaan kannustamisessa hyödynnetään mm. moskeijayhdistyksiä.

Varsinkin naisille eriytettyjen vesiliikuntapalvelujen perustamisvaiheessa tarvitaan maahanmuuttajat hyvin tavoitettava ja heidän tarpeensa tunteva taho.

Yhteistyömalli, jossa kaupunki tarjoaa pelkän allasvuoron ja järjestöt vastaavat itse toiminnan järjestämisestä, ohjaajien rekrytoimisesta ja muista kustannuksista, ei ole toiminut hyvin. Tällöin järjestöjen resurssit eivät useinkaan riitä ja palveluita saadaan järjestettyä vain muutaman vuoden välein (esim. Espoo).

Hankkeen kokemusten perusteella onnistuneiden naisten vuorojen järjestämiseen tarvitaan **laaja-alaista, yhteiskunnan eri sektorit (ja kunnan toimialat) ylittävää yhteistoimintaa**, jonka avulla naisten vuorojen tarvitsijat pääsevät esimerkiksi yhdistystoiminnan kautta osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

ESIMERKKEJÄ ERI PAIKKAKUNNILTA

Tuomme esiin muutamia malleja toimivista käytänteistä järjestää naisille eriytettyä vesiliikuntaa eri kokoisista kunnista eri puolilta Suomea. Kuntien ratkaisut eroavat demografisten piirteiden lisäksi mm. kuntien liikuntastrategioiden ja toiminnan rahoituksen suhteen.

Esittelemme hyvänä esimerkkinä

- 1) suurten kaupunkien toimintamalleista (paljon asukkaita, useita uimahalleja ja hyvä julkinen liikenne): **Turku**, Helsinki, Vantaa, Tampere, Oulu
- 2) keskisuurten kaupunkien toimintamalleja (1-2 uimahallia + palvelutalojen altaita, jotain julkista liikennettä): **Vaasa**, Kokkola, Mikkeli, Porvoo, **Lappeenranta-Imatra**, Jyväskylä
- 3) kuntien/pienten kaupunkien ratkaisuja (vähän asukkaita, 1 halli): **Suomussalmi**, Lieksa

1. SUURET KAUPUNGIT:

Suurimmissa kaupungeissa on yleensä paljon maahanmuuttajaväestöä ja erikseen maahanmuuttajille suunnattua ryhmäliikuntaa.

TURKU

- Eriytetty uinti:
  - o lauantaisin klo 16.30-18.30 naiset, sunnuntaisin klo 16.30-18.30 miehet,
  - o vuoroilla uimakoulut aikuisille joka kauden viimeiset 10 kertaa
  - o lisäksi tyttöjen uimakoulut
- Rahoitus:
  - kaupungin omaa toimintaa -> säännöllisyys, jatkuvuus ja ennakoitavuus
- Liikuntastrategia:
  - o Turku liikuttaa kaikkia, liikuntaan aktivoimisessa 10 työntekijää
  - o maahanmuuttajien liikuntapalveluvastaava (jo v. 1996) -> resursseja ja kokemusta
- Yhteistyö sektorien välillä:
  - o KOTO-palvelut:
    - omakielisiä ohjaajia koto-toiminnasta vuoroilla
    - osa sosiaaliohjaajien kanssa tehtävää kotouttamisuunnitelmaa
  - o uimaseurat: naisten uinti järjestetään yhteistyössä uimaseurojen kanssa (ostopalvelusopimus ja tilastointi), joilta valvojat ja muut työntekijät, myös siivous
  - o Koulut: tyttöjen uimakouluista tiedotus koulujen kautta
- Saavutettavuus:
  - o halli lähellä maahanmuuttajataustaista väestöä
  - o tyttöjen uimakoulut maksuttomia
  - o verhoillisia suihkuja 2/10
  - o KOTO-toiminnan asiakkaille 1. kausi uinnissa maksuton -> vastatulleet saadaan mukaan jo alkuvaiheessa
  - o Kimmokeranneke 39€/6kk
- Yhdenvertaisuus:
  - o sekä miehillä, että naisilla omat vuorot
- Tiedotus:
  - o Kotouttavan toiminnan infotilaisuudet kaupungin liikuntapalveluista (eri kieliset tulkit mukana)
  - o uimahalliohjeet 11 eri kielellä

2. KESKISUURET KAUPUNGIT:

VAASA

- Eriytetty uinti: Käytöstä poistettu hotellin allas käytettävissä naisten uintiin ja soveltavaan liikuntaan, useita tytöille ja naisille eriytettyjä vesiliikuntaryhmiä viikossa
- Rahoitus: hanketoimintaa - Kotouttaminen liikunnan avulla - v. 2013 (OKM), vuonna 2021 omaa toimintaa
- Liikuntastrategia: kaupungin järjestämä liikuntatoiminta on maksutonta alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille
- Yhteistyö: soveltava liikunta ja maahanmuuttajaliikunta (yhteinen työntekijä), koulut, nuorisopalvelut (nuoret viikonloppuisin), kotouttamispalvelut & ulkomaalaistoimisto
- Saavutettavuus:
  - o maksutonta
  - o monipuolista toimintaa viikon jokainen päivä
  - o toimintaa myös äideille ja lapsille yhdessä
  - o suomenkielen opetus mukana liikuntatoiminnassa
- tiedotus: whatsapp-ryhmät + kotouttamispalvelut & ulkomaalaistoimisto

LAPPEENRANNAN JA IMATRAN YHTEISTYÖMALLI

- Eriytetty uinti: Imatralla naisten vuoro lauantaisin klo 15.45 –18, Lappeenrannassa naisten vuoro sunnuntaisin klo 18-20
- Rahoitus: Vuonna 2021 50% kaupunkien omarahoitusta / 50% OKM:n liikunnallisen elämäntavan hankerahoitusta (Liikutaan yhdessä!-hanke)
- Liikuntastrategiat:
  - o Myö liikutaa! Lappeenrannan liikkumisohjelma – 2025, vähänliikkuvien kuntalaisten omatoimisen liikunnan tukeminen kohdennettujen palveluiden kautta
  - o Imatran liikkumisohjelma - kuntalaisten arjen aktiivisuuden lisääminen kaikissa ikä- ja väestöryhmissä
  - o Liikutaan yhdessä! 2021-hankkeen tavoitteet: Naisten yhdenvertaisen vesiliikunnan edistäminen
  - o hankkeen koordinaattori selkosuomenkielinen liikuntaneuvoja vieraskielisille, kahden kaupungin yhteinen työntekijä
- Yhteistyö sektorien välillä: Eksote maahanmuuttopalvelut ja sosiaalipalvelut, kotoutumiskoulutusten järjestäjät, monikulttuuriset yhdistykset, yliopistot, liikuntatoimen liikuntaneuvojat
- Saavutettavuus:
  - o normaali uimahallin pääsymaksu, maksuttomia kokeilukertoja maahanmuuttajataustaisille asiakkaille, Imatralla maksuton kokeilukuukausi, kaupungit ovat lähekkäin, joten naiset voivat käydä molemmilla vuoroilla
- Tiedotus:
  - o Kaupunkien omat viestintäkanavat: nettisivut, some-kanavat, lehti-ilmoitukset, mainokset
  - o Yhteistyökumppanien kautta tapahtuva tiedotus

3. KUNNAT/PIENET KAUPUNGIT:

Varsinkin muuttotappioalueilla maahanmuuttajien halutaan jäävän asukkaiksi. Heidän halutaan kokevan itsensä tervetulleiksi ja heille myös järjestetään palveluita.

SUOMUSSALMI

- Eriytetty uinti: naisten vuoro 5 kertaa sekä keväisin että syksyisin, lauantaisin klo 10-12
- Rahoitus: Hankerahoitus
  - Liikuntastrategia: Suomussalmen kunnan tavoitteena kaikille kuntalaisille uimataito, muuttotappiokunnille maahanmuuttajat tärkeitä ja heitä halutaan integroida
  - Yhteistyö sektorien välillä: vastaanottokeskus, pakolaisohjaajat, kansanopisto
  - Saavutettavuus:
    - o vasta maahan saapuneille uintimaksu voidaan järjestää esim. Sylvia -hankerahalla
    - o pakolaisohjaajat auttaneet burkinien hankkimisessa naisille
    - o erillinen verhoilla varustettu suihku
    - o sosiaalinen tilaisuus, musiikkia ja ohjaaja on altaalla
    - o liikunnanohjaajilla hyvä suhde naisiin, neuvovat monessa muussakin asiassa
  - Tiedotus: infotilaisuuksia, yhteistyössä pakolaisohjaajien kanssa, oma whatsapp-ryhmä

YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Liikuntapalvelut tunnistavat ulkomaalaistaustaisen väestön tarpeet, koska niissä palvellaan myös muita erityisryhmiä, esimerkkinä soveltavan liikunnan ja kuntouttavat palvelut vammaisille, pitkäaikaissairaille ja toipilaille ja/tai sosiaalipuolen palvelut, mutta neuvotteluissa eri kuntien liikuntapalveluiden ja järjestötahojen kanssa on tullut esiin julkisen ja järjestöpuolen lähestymistapojen erot.

Monikulttuurisuusjärjestöt näkevät tärkeänä poistaa liikunnan esteitä ja painottavat vuorojen kautta lisääntyvän liikunnan etuja. Liikuntapalvelut taas tuovat usein esiin, että maahanmuuttajien tulisi sopeutua olemassa olevaan uimahallikulttuuriin. Argumentoidaan myös, että erillisvuorojen tarvetta vähentää mm. maahanmuuttajataustaisten lasten enenevä osallistuminen koulujen uimaopetukseen. Järjestöt puolestaan muistuttavat, että maahan tulee myös uusia pakolaisia ja muita maahanmuuttajia. Lisäksi naisten eriytettyjä uintivuoroja palvelevat myös nykyistä suurempaa yksityisyyttä ja uimarauhaa kaipaavat käyttäjät, joita, kosmeettinen haitta, vamma tai kehonhäpeä estää uimasta yhdessä miesten kanssa.

- Hankkeessa tehtyjen liikunnansuunnittelijoiden haastatteluiden perusteella **naisten omia uinteja kaipaavia naisia on kaikissa väestöryhmissä**, mikä puoltaisi naisille eritettyjen vuorojen lisäämistä kunnallisten uimahallien ohjelmaan.

Havaintojemme mukaan suurissa kaupungeissa ja paikkakunnilla, joissa toiminta on pyörinyt vakiintuneilla vuoroilla ja säännöllisesti jo pitkään, vuoroille ja ryhmiin tulijoita on paljon ja jonoiksi asti. Toisaalta paikkakunnilla, joissa toiminta on silloin tällöin pyörivien hankkeiden varassa, tieto vuoroista ja ryhmistä ei tahdo saavuttaa ulkomaalaistaustaisia naisia. Vuoroja saattaa myös olla niin harvakseltaan, muutaman kerran vuodessa, että niihin ei välttämättä havahduta lainkaan

- johtopäätöksenä **saavutettavuutta tulisi parantaa**, mm. järjestämällä vuoroja **säännöllisesti**, hyvin tavoitettavissa olevien aukioloaikojen puitteissa **ja tiedottamalla monikanavaisesti ja kohdennetusti**.

Maahanmuuttajat tuntuvat usein putoavan kunnan liikuntastrategiasta läpi. Erityisesti keskikokoisissa kaupungeissa eriytetyn vesiliikunnan liikkeelle lähtö ja järjestäminen on usein yksittäisen liikunnansuunnittelijan työn tulosta ja hankeavustusten varassa (esim. Oulu, Vaasa, Lappeenranta-Imatra).

Kartoitusten perusteella **järjestäjätahojen ja** (varsinkin maahanmuuttajataustaisten) naisten vuorojen **käyttäjien mielikuvat ja odotukset** järjestettävästä toiminnasta **eivät aina kohtaa**. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajanaisten vesielementtiin - uintiin, uimahalleihin ja luonnon vesiin – liittyvää osallisuutta ja osattomuutta olisi **tarpeen tutkia** (uimataidon lisäksi mitä ajatuksia ja kokemuksia (ja kokemattomuutta) heillä on vedessä liikkumiseen liittyen. Esimerkiksi mitä naiset (ja miehet) ymmärtävät uimataidolla?

Hankkeen kokemusten perusteella onnistuneiden naisten vuorojen järjestämiseen tarvitaan **laaja-alaista, yhteiskunnan eri sektorit ylittävää yhteistoimintaa**, jonka avulla naisten vuorojen tarvitsijat pääsevät esimerkiksi yhdistysten kautta osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

- **Tarvitaan info- ja keskustelukokouksia uimahallikulttuurista**
  - mitä rahallisia resursseja on käytettävissä ja millä reunaehdoilla toimitaan (turvallisuus, altaan yksityisyys, mitä altaita ylipäätään käytettävissä, mistä ohjaajat, yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus palveluiden tarjoamisessa jne.
  - kuka neuvoo naisia vesiliikuntaan liittyen mieluiten heidän omalla kielellään, ja mitä infomateriaalia voisi jakaa. Kyselyjä tulee yhdistyksille todella paljon suhteessa työntekijämäärään, ja liikuntaneuvonnalle on tarvetta.

Jo toteutetun hankkeen perusteella naisten omien vesiliikuntavuorojen lisäämistä ja kehittämistä hankaloittaa Suomessa vallitseva pula naispuolisista uinninvalvojist ja muista vesiliikunnan ammattilaisista.³⁴ Hankkeessa on koulutettu maahanmuuttajataustaisia naisia SUH ry:n avulla vesiliikunnan ammatteihin, työllistetty heitä hankkeen vuoroilla ja aloitettu rakentamaan työntekijäresurssia järjestöjen ja muidenkin tahojen käyttöön.

Maahanmuuttajataustaisilla vesiliikunnan ammattilaisilla on myös suuri arvo **roolimalleina lapsille ja nuorille.**

- Jatkossa olisi hyvä selvittää voidaanko kohderyhmälle suunnitella / räätälöidä oma vesialan ammattikoulutus tai maahanmuuttajataustaisten ohjaajia kouluttaa esimerkiksi oppisopimuskoulutuksella.

Vähemmistöt eivät löydä liikunta- ja hyvinvointipalvelujen pariin ja käytä niitä yhtä usein kuin muu väestö. Tutkimuksen mukaan yksi syy hiljaisen tiedon paljous liikunnan palvelukuvauksissa ja yksipuolinen, väestön moninaisuuden sivuuttava kuvasto.

- Vesiliikunnan **kuvastoa** tulisi myös muokata **moninaisemmaksi ja inklusiivisemmaksi.**

Uimahallit ovat verorahoilla rahoitettuja, kalliita liikuntapaikkoja, ja niissä käynti on näkyvä osa väestön enemmistön elämäntapaa. Uiminen on liikuntaan tottumattomallekin matalan kynnyksen, keholle turvallinen laji, jolla aloittaa. Liikunnan seurantatutkimuksissa uinti nouseekin esiin porttilajina, joka voi avata polkuja muunkin liikunnan pariin. Osallisuuden ja kuuluvuuden kannalta on tärkeää tarjota mahdollisuus käydä uimahallissa kaikille eri väestöryhmille, samoin kuin mahdollisuus oppia uimaan ja harrastaa liikuntaa vedessä.

- Huomattavia synergiaetuja ja kustannussäästöjä syntyy, jos jatkossa **uimahallien arkkitehtuuria, altaita ja pukuhuoneratkaisuja** kehitetään **muokattavammiksi** niin, että altaita pystyvät käyttämään myös pienryhmät omissa tiloissaan.

Silloin allas- ja muut tilat sopivat useampiin eri tarkoituksiin, erityisryhmiä kyetään palvelemaan paremmin ja uimahallien käyttöasteita kyetään nostamaan.

---

³⁴ Asia on tullut esiin sekä hankkeessa tehdyssä uimahallikyselyssä ja vuorojen järjestäjien haastatteluissa, että SUH ry:ltä.

KIRJALLISUUS JA LIITTEET

- Latvio, Riitta: "Moninaisuuden huomioiminen liikunnassa", LIITO 2/2021, ss. 12-14. Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat ry.
- "Muslimit liikkujina ja liikuttajina", teoksessa T. Pauha ja J. Konttori (toim.): *Suomalaiset Muslimit*. Gaudemus: Tallinna 2022.
- Marttila, Hanna M: "Saavutettavuutta Helsingin kaupungin ohjattuihin liikuntapalveluihin ulkomaalaistaustaisten naisten näkökulmasta tarkasteltuna" Opinnäytetyö. HaagaHelia 2023.
- Peotta, Hanna-Mari; Heinonen, Kristiina ja Latvio Riitta: Uimahalleissa kaivataan uimarauhaa. *Liikunta & Tiede*, blogi. Julkaistu: 13.03.2023. <https://www.lts.fi/liikunta-tiede/artikkelit/uimahalleissa-kaivataan-liikkumisrauhaa.html>
- Peotta, Hanna-Mari; Virpi Inkinen & Kaarlo Laine: *Monipuolistuva liikunta – erilaiset liikkujat. Arviointitutkimus kehittämisavustuksesta Maahanmuuttajien kotoutuminen liikunnan avulla 2011–2019*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 409. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä 2022.
- Rönkko, Eva: *Mukana ulossuljettuna. Etnografinen tutkimus ulkomaalaistaustaisten naisten ohjatusta ryhmäliikunnasta*. JYU Dissertations 583. Jyväskylän yliopisto 2023.
- "Valtarakenteet tunnistettava maahanmuuttajien liikunnassa." *Liikunta ja Tiede* 2/2022, 58-60.
- "Yhteiskunnallista peliä liikuntakentällä: liikuntapoliittiset asiakirjat ja Liikunta & Tiede -lehti ulkomaalaistaustaisuutta määrittelemässä vuosina 1990–2018, teoksessa J. Kokkonen, & K. Kauravaara (Eds.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*, pp. 114-140. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja 175, 2020.

Liite nro 1:

Hankkeen esittely

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt FIMU:lle erityisavustuksen liikunnan kansalaistoiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämishankkeeseen, jolla edistetään naisten eriytettyjä vesiliikuntamahdollisuuksia valtakunnallisesti. Näitä tarvitsevat etnisperäisten vähemmistöjen lisäksi monet erityisryhmät sekä myös väestön enemmistöön kuuluvat, uintirauhaa kaipaavat naiset.

Naisten omia uintivuoroja tarvitaan monista syistä

Esimerkiksi eri kulttuurien säädyllisyyskäsitteet estävät naisia harrastamasta liikuntaa vartalon ja sen muodot paljastavassa asussa miesten nähden uimahallien yleisillä vuoroilla. Suomeen ilmastoltaan kuivemmilta alueilta muuttaneiden naisten voi myös olla vaikea uskaltautua veteen uimahallien yleisövuoroilla sekä väen paljouden että veden pelon vuoksi.

Väestön enemmistön naisia ja tyttöjä taas esimerkiksi kosmeettinen haitta tai vamma, ulkonäköpaineet tai keuhonhäpeä voivat estää lähtemästä uimaan yleisille vuoroille.

Koko vartalon peittävää uima-asua, burkinia, ei vielä sallita kaikissa uimahalleissa

Osa koulua käyvistä tytöistä eivät perheidensä kulttuuriin tai uskontoon liittyvien käyttäytymissääntöjen vuoksi pysty osallistumaan liikuntatuntien uimaopetukseen ja ovat vaarassa jäädä kokonaan ilman uimataitoa, kun erillisiä naisille ja tytöille tarkoitettuja uimavuoroja on vain joissakin kaupungeissa.

Tytöistä ja naisista osa on valmiita uimaan yleisillä vuoroilla burkinissa, koko vartalon peittämässä uima-asussa, mutta niiden käyttöä ei vielä kaikissa uimahalleissa sallita - yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksesta huolimatta.

Burkini-uima-asut ovat yleistymässä uimahalleissa asiakaskunnan tottuessa niihin pikkuhiljaa, mutta burkinissa uivia on paikoittain paheksuttu ja sen käyttöä pidetty hygieniariskinä. Burkini on kuitenkin tehty samanlaisesta kankaasta kuin muutkin uima-asut.

Naisten omilla vuoroilla eri taustaiset naiset uivat yhdessä

Erillisten naisten vuorojen tarvetta ei aina ymmärretä. Mediassa aiheesta käydyssä keskustelussa saatetaan esimerkiksi kirjoittaa maahanmuuttajataustaisten naisten haluavan eristäytyä muista suomalaisista.

Tästä ei monikulttuurisen liikunnan ammattilaisten ja dialogiasiantuntijoiden mukaan ulkomaalaistaustaisille naisillekin tarjottavissa erillisvuoroissa ja -ryhmissä ole kysymys. Sen sijaan naisten vuoroilla otetaan - muun muassa - huomioon, että eri perinteiden säädyllisyyteen liittyvät tavat voivat tuottaa väestön enemmistöstä eroavaa uimahalli- ja liikuntakulttuuria, joskin nämä tavat vaihtelevat perheestä toiseen eri etnisten yhteisöjen sisälläkin.

Ulkomaalaistaustaisista naisista osa siis käy uimahallien yleisövuoroilla, osa ei - mikä pätee muuhunkin väestöön - mutta naisten vuoroilla eri taustoista tulevat naiset uivat yhdessä.

Pinnalla-hanke on kaksivuotinen ja siinä on kaksi osakokonaisuutta: toisaalta julkisten liikuntapalveluiden tarjoamien naisille eriytettyjen vesiliikuntamahdollisuuksien edistäminen sekä toisaalta järjestökentän edellytysten parantaminen naisille eriytettyjen vesiliikuntapalveluiden tarjoamiseen, esimerkiksi yksityisissä altaissa. (Suom. huom. ei ehkä yhtä täsmällistä, mutta helpompaa on puhua naisten omista vesiliikuntapalveluista)

Hankkeen tavoitteet

- Naisille eriytettyjen vesiliikuntamahdollisuuksien valtakunnallinen kartoitus. Samalla kartoitetaan burkinin käyttömahdollisuus uimahallien yleisillä vuoroilla.
- Burkinien käytön sallimisen edistäminen yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksen mukaisesti.
- Hyvien käytänteiden kartoitus eriytettyjen tai naisten omien vesiliikuntavuorojen tarjoamisessa ja valtakunnallinen seminaari hyvien käytänteiden jakamiseksi.
- Opas naisten omien vesiliikuntavuorojen järjestämisestä kiinnostuneille valtakunnallisen kartoituksen ja seminaarin, hankkeessa eri paikkakunnilta saatujen sekä vuoroja käyttäviltä naisilta kerättyjen kokemusten pohjalta.
- Vain naisille suunnattu uinninvalvojakoulutus sekä turvallisuuskoulutus naisten vuoroja suunnitteleville järjestöille
- Tukea maahanmuuttajajärjestöille vähintään kolmen uuden naisten vesiliikuntavuoron järjestämiseksi hankkeen aikana.
- Maahanmuuttajanaisten vesiliikuntamahdollisuuksien edistämisen kirjaaminen (maa)kunnallisiin hyvinvointisuositukseen (1. vuonna Pohjois-Karjala).
- Naisten vuoroihin liittyvien ennakkoluulojen purkaminen hankkeesta kertovien julkaisujen avulla.

Hanketta koordinoi Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto FIMU ry. Hankkeen toteutuksessa on mukana seuraavat FIMUn jäsenjärjestöt: Lieksan somaliperheyhdistys, Iftin seura, SUMANA, Nelumbo, KOHMU, Sahan seura, Pohjois-Suomen somalinuoret, Maakulta, Kulsi, ja Portti ryt.

Hankkeen yhteistyökumppanit:

- Lieksan somaliperheyhdistys ja muut FIMUn jäsenjärjestöt
- Suomen uima- ja hengenvestausliitto ry (SUH)
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Kotouttamisen osaamiskeskus
- Valtakunnallinen Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)
- Kansanterveyden neuvottelukunta
- pääkaupunkiseudulla FIMU ry:n aloitteesta toimiva naisten vesiliikuntaverkosto, johon kuuluu pääkaupunkiseudun liikuntatoimet, Sporttia kaikille, Monaliiku, African Care sekä muita järjestö- ja vesiliikunnan toimijoita

Hanketta tukevat Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Stiftelsen Emilie och Rudolf Gesellius fond.

Liite nro 2. Uimahalleille lähetetyn kyselyn kysymykset

NAISTEN ERIYTETTYJEN UIMAVUOROJEN JA BURKININ KÄYTTÖMAHDOLLISUUDEN KARTOITUS

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

Vastaaja:

Vastaajan sähköposti:

puhelinno:

Uimahalli/uimahallit, joita vastaus koskee:

Kunta/kaupunki:

Maakunta:

Käykö teillä maahanmuuttajataustaisia asiakkaita? Kyllä / Ei /Eos

Ovatko uimahallin käytänteet pääsääntöisesti heille tuttuja? asteikko 1-5.

Noudattavatko he hyvin sääntöjä ja ohjeita? asteikko 1-5

KYSYMYKSET

Burkini:

Saako uimahallissa käyttää burkinia? (voit valita useamman vaihtoehdon)

- ei lainkaan
- saa käyttää ihonmyötäistä burkinia aina
- saa käyttää ihonmyötäistä burkinia vain aukioloaikojen ulkopuolisilla vuoroilla
- saa käyttää löyempää burkinia aina
- saa käyttää löyempää burkinia vain aukioloaikojen ulkopuolisilla vuoroilla

Jos ei saa käyttää lainkaan, miksi ei? (avoin kysymys)

Käykö teillä musliminaisia asiakkaina sekavuorolla ilman burkinia? Kyllä / Ei / EOS

Oletteko tietoinen yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksesta koskien burkinin käytön sallimisesta? Kyllä / Ei

Onko teiltä kysely burkinin käyttömahdollisuutta? Kyllä / Ei

Onko teillä pesutiloissa suihkua, jossa yksityisyys on järjestetty esim. suihkuverholla? Kyllä / Ei

Onko teillä ohjeistus burkinin käytöstä: (Kyllä / Ei / EOS) jokaisen vaihtoehdon perään

- nähtävillä hallilla?
- uimahallin nettisivuilla?
- henkilökunnalla tiedossa?
- tiedotettu maahanmuuttajajärjestöille?
- kunnan kotouttamispalveluista vastaaville työntekijöille?

Onko ohjeistus eri kielillä? Kyllä / Ei / EOS

Jos on, millä kielillä? avoin kysymys

Erillinen naisten uimavuoro

Onko teillä vain naisille/tytöille tarkoitettua uimavuoroa? Kyllä / Ei

Jos teillä on oma uintivuoro vain naisille ja tytöille:

Milloin uimavuoro on? (avoin kysymys)

Ovatko uimavalvojat vuorolla naisia? Kyllä / Ei

Onko vuorolla paljon kävijöitä? (1-5)

Teettekö yhteistyötä järjestöjen kanssa naisten uimavuoron järjestelyissä? Kyllä / Ei

Onko naisten vuoro tavallisten aukioloaikojen ulkopuolella? Kyllä / Ei

Jos ei, niin olisiko vuoro mahdollista järjestää tavallisten aukioloaikojen ulkopuolella? (avoin kysymys)

Miten naisten uimavuorosta on tiedotettu? Onko tiedote (voi valita useamman vaihtoehdon)

- nähtävillä hallilla?
- uimahallin nettisivuilla?

- henkilökunnalla tiedossa?
- tiedotettu maahanmuuttajajärjestöille?
- kunnan kotouttamispalveluista vastaaville työntekijöille?

Onko tiedote eri kielillä? Kyllä / Ei / EOS

Jos on, millä kielillä? avoin kysymys

Millaista palautetta olette saaneet naisten vuorosta? (avoin kysymys)

Onko vuorolla ollut haasteita? Kyllä / ei

Millaisia haasteita vuorolla on?

Jos teillä ei ole tytöille/naisille tarkoitettua uintivuoroa:

Onko teiltä kyselty erillistä uimavuoroa naisille?Kyllä / Ei

Jos on kyselty, miksi vuoro ei ole järjestynyt? (avoin kysymys)

Onko teillä joskus ollut erillistä uimavuoroa naisille?Kyllä / Ei

Jos kyllä, niin mikä taho oli vastuussa järjestelyistä ja miksi vuoro lopetettiin? (avoin kysymys)

Seuraavat kysymykset kaikille:

Järjestääkö joku yksityinen taho kunnassanne naisten uimavuoroa? Kyllä / Ei /Eos

Jos kyllä, niin mikä taho? (avoin kysymys)

Onko teillä eriytettyä uimaopetusta

- vain naisille? Kyllä / Ei /Eos

- vain tytöille? Kyllä / Ei /Eos

Onko uimaopetuksessa paljon osallistujia? (1-5)

Liite nro 3:

NAISTEN eriytetyn VESILIIKUNNAN TARKISTUSLISTA:

ALLASTILAT:

- altaalta ei ole näkyvyyttä uimahallin ulkopuolella liikkujille **TAI jos on**, ikkunat ovat peitettävissä verhoilla, sermeillä tai muilla näköesteillä
- altaalta ei ole näkyvyyttä uimahallin muihin sisäosiin tai aulaan **TAI jos on**, ikkunat ovat peitettävissä verhoilla, sermeillä tai muilla näköesteillä **TAI** koko halli on varattu naisten käyttöön
- altaalla on omat pukuhuone- ja peseytymistilat, joista pääsee altaalle ilman näkyvyyttä muualle uimahalliin tai aulaan **TAI jos ei ole**, naisilta kysytty käykö kulkea kylpytakissa altaalle ja ohjeistettu ottamaan kylpytakit mukaan **TAI**, koko halli on varattu naisten käyttöön
- jos vuoro on avoimessa uimahallitilassa yleisövuoron jälkeen, on varmistettu, että miespuoliset asiakkaat ehtivät poistua allastiloista ennen vuoron alkua
- altaiden syvyys ja allasprofiili on tiedossa ja on varmistettu, että ne ovat sopivat osallistujien ikätaso (pituus) ja uimataito sekä suunniteltu toiminta huomioon ottaen.

HENKILÖKUNTA:

- koko vuorolla tarvittava henkilökunta (uinninvalvojat, uimaopettajat, siivoojat jne) ovat naisia
- huoltotoimia / tarkistuksia / mittauksia ei ole ajoitettu vuoron ajaksi, jos työntekijä on miespuolinen
- jos altaan kameravalvonta näkyy allastilojen ulkopuolelle (esimerkiksi aulavahtimestarille tai kahvion työntekijälle) ja sitä ei saa tai voi ottaa pois päältä, kun miespuolinen työntekijä on paikalla, asiasta on tiedotettu uimaan tulijoille [asia voi estää monen naisen osallistumisen]. Voi esimerkiksi sopia, että miespuolinen työntekijä ei seuraa kameraa, koska ryhmän vetäjä on vastuussa turvallisuudesta.
- henkilökunnalle on tiedotettu naisten vuorosta ja siihen sovitusta järjestelyistä

TURVALLISUUS

- jos vuorolle tulevat naiset tai tytöt ovat uimataidottomia, uimaopettajalla tai uinninvalvojalla on kerrallaan maksimissaan 10 naista valvottavanaan.
- uimataidottomille naisille ja tytöille on käytössä matala allas
- vettä pelkääville naisille on käytössä matala allas ja ohjaaja
- vuoron henkilökunta on tietoinen siitä, missä uimahallissa / allasosastolla on pelastusvälineet ja ensiaputarvikkeet sekä henkilökunta omaa riittävät vesipelastustaidot kyseiseen kohteeseen
- altaalla ja vuorolla on turvallisuusasiakirja

TIEDOTUS JA OHJEISTUS NAISILLE

- ohjeet ovat selkokielisiä, lyhyitä ja niissä käytetään mielellään myös kuvia
- saapuminen uimahalliin ja allastiloihin on ohjeistettu (osoitteen lisäksi hallin kuva ja sisäänkäynti sekä kulku altaalle, tulo-ohjeet julkisilla tai autolla)
- osallistujia on ensimmäisellä kerralla vastaanottamassa joku jo ovella tai aulassa
- osallistujille on kerrottu etukäteen saako vuorolle ottaa mukaan lapsia ja kuinka monta lasta / aikuinen
- jos vuorolle osallistumiseen vaaditaan uimataito tai tietty uimataidon taso, on varmistettu, että ilmoittautujat ymmärtävät mitä heiltä odotetaan.
- uimahallissa sallitut uima-asut (lycrasta valmistettu uimapuku, mahdollisesti burkini) on käyty osallistujien kanssa etukäteen läpi joko infokirjeessä tai muuten tiedottaen; myös muu tarvittava varustus, kuten pyyhe ja pefletti ja pesuvälineet on mainittu ohjeissa.
- osallistujille on etukäteen annettu ohjeet uimahallissa vaadituista hygieni- ja peseytymiskäytänteistä (ennen altaalle menoa 1. poista meikit ja korut 2. köy suihkussa ilman uimapukua 3. pue uimapuku tai burkini 4. laita pitkät hiukset kiinni) ja henkilökunta on ohjeistettu tarvittaessa neuvomaan asiasta
- allasturvallisuuteen liittyvät asiat on käyty tai käydään altaalla osallistujien kanssa läpi (uimahallissa ei saa juosta; mistä saa hypätä altaaseen, jne.)